

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **196** (2009-2010) – Nr. 1
ingediend op 26 oktober 2009 (2009-2010)

Beleidsnota

Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

2009-2014

ingediend door de heer Kris Peeters,
minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid,
Landbouw en Plattelandsbeleid

Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUD

Voorwoord.....	6
1. Omgevingsanalyse.....	7
1.1. De evolutie van de Europese landbouwmarkten (2008-2009).....	7
1.2. Sociaaleconomische situering van de Vlaamse landbouw	7
1.2.1. Structuurgegevens	7
1.2.2. Netto toegevoegde waarde en rentabiliteit.....	8
1.2.3. Leeftijd en opleiding	8
1.3. Beschrijving van de belangrijkste sectoren.....	9
1.3.1. Varkens	9
1.3.2. Pluimvee	9
1.3.3. Rundvee	9
1.3.4. Tuinbouw.....	10
1.3.5. Akkerbouw	10
1.4. Agrobusinesscomplex	11
1.4.1. Situering en resultaten.....	11
1.4.2. Agrohandel	11
1.5. Landbouw in transformatie: multifunctionaliteit op het platteland	12
1.6. Milieu, energie en klimaat	12
2. De crisis vormt een uitdaging	13
2.1. Een competitieve Vlaamse landbouw in een Europese en internationale context.....	13
2.1.1. Een sterk Europees landbouwbeleid.....	13
2.1.2. Landbouwbeleid na 2013: een belangrijke rol voor Vlaanderen ..	14
2.1.3. Vlaamse accenten in de uitvoering van het Europese beleid	15
2.1.4. Vlaamse landbouw gaat internationaal	17
2.2. Herstelmaatregelen.....	18
2.2.1. Vlaams herstelplan voor de landbouw	18
2.2.2. Toename van de landbouwproductiviteit in Vlaanderen.....	19
2.2.3. Risicobeheer	20
2.3. Landbouw, de groene onderneming.....	21
2.3.1. Administratieve vereenvoudiging	21
2.3.2. Het VLIF, motor voor innovatie en verduurzaming in de land- en tuinbouw	22
2.3.3. Vorming en voorlichting.....	23
2.3.4. Bedrijfsadvisering.....	23

2.4. Innovatieve landbouw	24
2.4.1. Witboek Landbouwonderzoek	24
2.4.2. Onderzoeksinstellingen	25
2.4.3. Innovatiebeleid voor de landbouwers	26
3. Landbouwers krijgen kansen	27
3.1. Bedrijfsontwikkelingen	27
3.1.1. Multifunctionele bedrijven: hoeveproducenten, zorgboerderijen, hoevetoerisme en landschaps- en natuurbeheer,	27
3.1.2. Biolandbouw in de pioniersrol	27
3.1.3. Samenwerking in de landbouw	28
3.1.4. GGO-boeren	28
3.1.5. Boeren op een Kruispunt	28
3.2. Ruimte voor landbouw	29
3.2.1. Afbakening agrarisch gebied	29
3.2.2. Glastuinbouwbedrijvenzones	29
3.3. Afstemming met water en natuur	30
3.3.1. Landbouw en water	30
3.3.2. Landbouw en natuur	30
3.3.3. LIS en LER	30
3.3.4. Vergoeding van schade en flankerend beleid	31
4. Duurzame landbouw in een duurzame economie	32
4.1. Landbouwbeleid draagt bij tot duurzame ontwikkeling	32
4.2. Plattelandsontwikkelingsbeleid	32
4.3. Reductie van gewasbeschermingsmiddelen	33
4.3.1. Vlaams beleid	33
4.3.2. Geplande nieuwe EU-richtlijn in verband met gewasbeschermingsmiddelen	33
4.4. Landbouw en klimaatverandering	34
4.5. Landbouwgrondstoffen als bron voor energie	35
4.6. Behoud van levend erfgoed en streekgebonden productie	35
4.7. Dierenwelzijn	36
5. De landbouwadministratie: efficiënt en doeltreffend	37
5.1. Verminderde administratieve lasten voor landbouwer	37
5.2. Het GBCS als basis voor een vereenvoudigde landbouwenquête	37
5.3. Stroomlijning controles op de landbouwbedrijven door samenwerking ..	38
5.4. Overleg met sector en maatschappij	38
5.5. Beter beleid en regelgeving	39
5.6. Tandem minister - administratie	39

6. Visserij	40
6.1. Het EU-beleid	40
6.1.1. De herziening van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid	40
6.1.2. Gegevensuitwisseling en elektronisch logboek.....	40
6.1.3. Langetermijnvisie.....	40
6.2. Verduurzaming van de visserij	41
6.2.1. Beheersplannen – visserij inspanningsbeperking	41
6.2.2. Het Operationeel Programma voor de Belgische visserijsector 2007-2013.....	41
6.2.3. Vlootaanpassingsregeling (VAR)	42
6.2.4. Aquacultuur.....	42
6.2.5. Visserijonderzoek.....	42
6.3. Visvermarketing.....	43
7. Het Vlaamse platteland, werkgebied voor een innovatief, sociaal en open Vlaanderen.....	44
7.1. De uitvoering van het Vlaams plattelandsbeleidsplan levert een duidelijk beleidskader op	45
7.2. De drie sporen van het plattelandsbeleid draaien op kruissnelheid	45
7.3. Uiteenlopende socio-economische activiteiten worden verweven in een structureel sterke plattelandseconomie	47
7.4. Investerings door alle plattelandgebruikers resulteren samen in een kwaliteitsvolle open ruimte.....	48
7.5. Het Vlaamse Platteland vaart wel bij de verhoogde bestuurskracht van de lokale besturen.....	48
Bijlage 1: Regelgevingsagenda.....	50
Bijlage 2: Lijst van afkortingen	51
Bijlage 3: Stuctuur Beleidsdomein Landbouw-Visserij.....	52

Voorwoord

Net als de rest van de Vlaamse economie is de Vlaamse land- en tuinbouw in 2008-2009 getroffen door één van de ergste crisissen in vele jaren. De combinatie van de algemene economisch crisis met een sterke vermindering van de vraag naar land- en tuinbouwproducten, gecombineerd met de gevolgen van de toenemende vrijmaking van de landbouwmarkten, heeft verschillende land- en tuinbouwsectoren in grote problemen gebracht.

Om deze crisis in de landbouw tegen te gaan, heb ik al begin 2009 het Herstelplan Landbouw opgemaakt. Het is nu in volle uitvoering. Ikzelf en mijn administratie volgen de situatie op de voet. In nauw overleg met de landbouworganisaties doen we alles wat binnen onze macht ligt om de land- en tuinbouwers te helpen. De fundamentele waarden van het Vlaamse landbouwbeleid op steun, blijven overeind en worden gevrijwaard van besparingen. Meer zelfs, er worden bijkomende middelen uitgetrokken voor het Vlaamse Landbouwinvesteringsfonds (VLIF), het instrument bij uitstek om de toekomst van onze land- en tuinbouw veilig te stellen als de crisis eenmaal voorbij is.

Als minister van Landbouw weet ik dat de uitdagingen bijzonder groot zijn, maar niet onoverkomelijk. De sector beschikt over dynamische ondernemers, goed gestructureerde bedrijven, hoge kwaliteitsstandaarden, een goed onderzoeksapparaat en heel wat flexibiliteit. Met onze intensieve maar toch duurzame landbouw zijn we zelfs een voorbeeld voor de rest van de wereld.

Een van de basisdoelstellingen van de Europese landbouw is om voldoende en veilig voedsel aan te bieden, tegen redelijke prijzen en een leefbaar inkomen voor de landbouwer. Het sterk fluctueren van de prijzen van de afgelopen twee jaar heeft duidelijk gemaakt dat dit geen evidentie is en heeft voldoende en betaalbaar voedsel opnieuw op de politieke agenda geplaatst. De vraag hoe het inkomen van de landbouwer in deze schommelende markten gegarandeerd kan worden, beweegt de gemoederen. Ter voorbereiding van de geplande hervorming van het landbouwbeleid na 2013 moeten we ons de vraag stellen wat de implicaties zijn voor de primaire voedselproductie, maar ook hoe we in die context denken over gerelateerde materies zoals de vraag naar biobrandstoffen, het effect van voorraden op prijsvorming en extensivering.

De multifunctionele landbouw zoals we die in Vlaanderen en Europa kennen, vervult een unieke maar complexe maatschappelijke rol. Toekomstige uitdagingen zullen bepalen hoe die rol kan evolueren en hoe het beleid daaraan kan bijdragen. Onderzoek kan helpen deze rol te verduidelijken.

De komende jaren zullen bepalen hoe de Vlaamse land- en tuinbouw er in 2020 zal uitzien.

Ik en mijn administratie zijn klaar om, samen met de landbouworganisaties, deze crisis om te buigen in een nieuwe uitdaging.

Kris Peeters

Minister-president van de Vlaamse Regering

Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid

1. Omgevingsanalyse

1.1. De evolutie van de Europese landbouwmarkten (2008-2009)

De omgeving waarbinnen de Vlaamse land- en tuinbouwers werken, heeft de voorbije 10 à 15 jaar grote veranderingen ondergaan. Het Europese landbouwbeleid werd stap voor stap hervormd als gevolg van de toenemende vrijmaking van de wereldmarkt, de beperking van het EU-landbouwbudget en de maatschappelijke vragen ten opzichte van landbouw. Deze veranderingen hebben geleid tot een situatie waarin een hoge productie niet noodzakelijk leidt tot een aanvaardbaar inkomensniveau voor de landbouwer. Door de meer marktgerichte aanpak zijn de prijzen niet langer gegarandeerd en moeten boeren meer en meer die producten produceren waarvoor er een vraag bestaat en waarvoor de consument een aanvaardbare prijs wil betalen. Prijsschommelingen en de daarbij horende risico's zijn de laatste jaren duidelijk voelbaar geworden voor de individuele Vlaamse landbouwbedrijven.

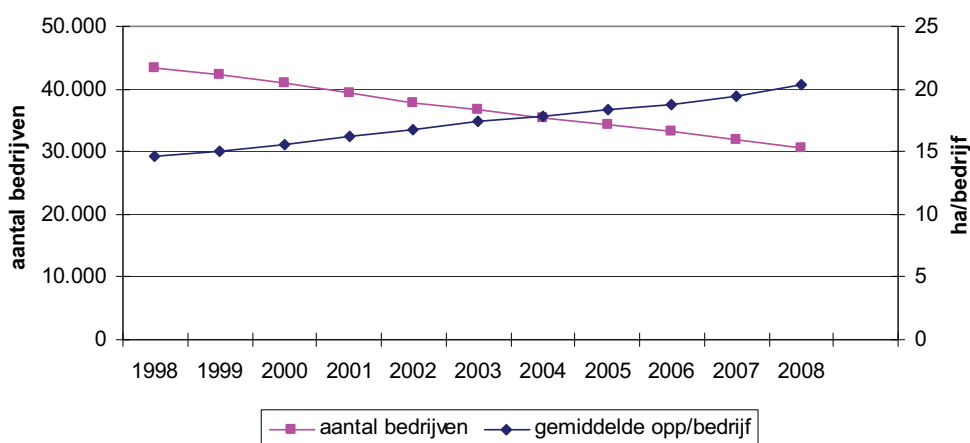
In 2009 worden de landbouwers in de EU geconfronteerd met sterk dalende prijzen voor hun producten, terwijl de consumentenprijzen voor voedingswaren op een vrij hoog niveau blijven. In vergelijking met een jaar ervoor zijn de prijzen die de Europese boeren in mei 2009 voor hun producten krijgen, gekelderd: zachte tarwe (-40%), harde tarwe (-47%), maïs (-36%), gerst (-41%), afgeroomd melkpoeder (-30%), boter (-22%), kaas (-9%), varkensvlees (-5%), gevogelte (-2%). Enkel rundvlees (+1%) gaat in tegen de trend. De voedselprijzen voor de Europese consument zijn daarentegen ten opzichte van mei 2008 met 1,4% gestegen. Bepaalde producten zijn duurder geworden: vlees (+3,6%), suiker (+3,4%), brood (+2,2%), groenten (+1,9%), vis (+0,3%). Andere producten zijn in waarde gezakt: oliën (-3,9%), zuivel en eieren (-1,4%), fruit (-1%).

1.2. Sociaaleconomische situering van de Vlaamse landbouw

1.2.1. Structuurgegevens

De Vlaamse land- en tuinbouwsector telt in 2008 30.666 bedrijven en bewerkt 623.698 ha. Ten opzichte van 1998 is het aantal bedrijven teruggelopen met 29%. Tegelijk treedt er een voortdurende schaalvergroting op. In tien jaar tijd is de gemiddelde bedrijfsoppervlakte gestegen met 39% tot 20,3 ha.

Figuur 1: Evolutie aantal bedrijven en gemiddelde oppervlakte per bedrijf, Vlaanderen, 1998-2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Meer dan de helft van het landbouwareaal is bestemd voor de teelt van voedergewassen, wat het belang van de rundveehouderij in Vlaanderen illustreert. Vier op de vijf bedrijven zijn gespecialiseerd in een bepaalde productierichting. Rundveehouderij is veruit de belangrijkste specialisatie, gevolgd door tuinbouw en akkerbouw.

Volgens de mei-enquête 2008 zijn er 60.563 personen regelmatig tewerkgesteld op de Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven. Net zoals het aantal bedrijven is het aantal tewerkgestelden in de sector voortdurend verminderd (-16% ten opzichte van 2001). Omgerekend naar voltijdse arbeidskrachten (minstens 38 uur per week of 20 dagen per maand) en rekening houdend met de niet regelmatig tewerkgestelden betekent dit 46.000 voltijdse arbeidskrachten of 1,5 per bedrijf in 2008. 33% van deze arbeidskrachten zijn tewerkgesteld op gespecialiseerde tuinbouwbedrijven. De arbeidsbezetting is overwegend familiaal, maar het aandeel familiale arbeidskrachten is licht afgenomen. Het aandeel mannen in het totale aantal regelmatig tewerkgestelden stabiliseert zich op 65%.

1.2.2. Netto toegevoegde waarde en rentabiliteit

De eindproductiewaarde van de Vlaamse land- en tuinbouw bedraagt in 2008 5,0 miljard euro. Dat is een status-quo in vergelijking met 2007. Tussen 2000 en 2008 was er een licht stijgende tendens.

Vlaanderen is goed voor ongeveer 75% van de nationale eindproductiewaarde. Met uitzondering van een aantal akkerbouwproducten, neemt Vlaanderen voor de belangrijkste producten duidelijk meer dan de helft voor zijn rekening. Voor varkens, groenten, fruit en sierteelt is het aandeel zelfs meer dan 90%.

In 2008 verdeelt de eindproductiewaarde zich als volgt: 59% is afkomstig van de veeteelt, 32 % van de tuinbouw en 9% van de akkerbouw. De drie producten die in Vlaanderen het meest bijdragen tot de omzet zijn varkensvlees, groenten en zuivel.

De kosten voor de landbouw zijn echter sterk gestegen. De waarde van het intermediair verbruik wordt in 2008 geraamd op 3,8 miljard euro of een toename met ongeveer 14% ten opzichte van 2007. Dat is veruit de hoogste waarde van de afgelopen tien jaar. Opvallend in 2008 is de sterke stijging van de veevoederprijzen, o.a. ten gevolge van de positieve prijstendens op de graanmarkten. De veevoerders maken 48% uit van de totale intermediaire consumptie. Ook de energieprijzen zijn in 2008 gestegen. Mede als gevolg hiervan en door een toenemende vraag van kunstmeststoffen vanuit landen buiten Europa zijn ook de meststofprijzen gestegen.

Uit de ontwikkelingen van de waarde van de eindproductie en het intermediair verbruik en rekening houdend met de afschrijvingen en de netto subsidies wordt de netto toegevoegde waarde in 2008 geraamd op 999 miljoen euro of een vermindering met maar liefst 32% ten opzichte van 2007. De netto toegevoegde waarde vertegenwoordigt het globale inkomen van de land- en tuinbouwactiviteit en omvat de vergoeding voor grond, kapitaal en arbeid. De netto toegevoegde waarde per arbeidseenheid bedraagt 22.875 euro, een daling van 31% in vergelijking met 2007.

Het arbeids- en bedrijfsinkomen wordt berekend op basis van de boekhoudgegevens van een 700-tal Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven, die deel uitmaken van het Landbouwmonitoringsnetwerk. Uit de laatste cijfers voor het jaar 2007 blijkt dat het familiale arbeidsinkomen per familiale arbeidskracht (FAK) in de landbouwbedrijven 25.517 euro bedraagt. Dat is 15% minder dan in 2006 en komt overeen met 67% van het gemiddelde brutosalair van een voltijds tewerkgestelde loontrekkende in Vlaanderen. Een analyse van het bedrijfsinkomen van alle productierichtingen ten opzichte van het gemiddeld inkomen in de Vlaamse landbouw leert dat in 2007 de melkvee- en akkerbouwsector sterke resultaten boeken, de varkenssector en de rundveesector doen het daarentegen minder goed. Gemiddeld voor alle tuinbouwbedrijven bedraagt het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht (VAK) in 2007 29.827 euro. Dat is 79% van het vergelijkbaar inkomen. Het arbeidsinkomen per VAK bereikt het hoogste peil van de laatste jaren. Opvallend ten opzichte van het gemiddelde Vlaamse bedrijfsinkomen in de tuinbouw zijn het uitzonderlijk sterke resultaat van de fruitsector, terwijl de snijbloemen een heel slecht resultaat boeken en ook de glasgroenten veeleer zwak scoren.

1.2.3. Leeftijd en opleiding

De gemiddelde leeftijd van de bedrijfsleiders van de beroepslandbouwbedrijven bedraagt in 2008 49 jaar en is de voorbije jaren continu gestegen. Uit de leeftijdspiramide blijkt dat de basis zeer klein is. Slechts 3% van de bedrijven heeft een bedrijfsleider jonger dan 30 jaar, terwijl haast 8% ouder is dan 65. De meeste bedrijfsleiders hebben een leeftijd tussen 45 en 50 jaar.

Slechts 13% van alle bedrijven waarvan het bedrijfshoofd ouder is dan 50 jaar, heeft een vermoedelijke opvolger. 58% heeft geen opvolger en 29% weet het nog niet. De opvolging veroorzaakt vooral problemen bij economisch kleinere bedrijven.

Qua landbouwopleiding is de verdeling van de bedrijfsleiders in 2005 als volgt: 54% enkel praktische ervaring, 23% basislandbouwopleiding en 23% volledige landbouwopleiding (aan universiteit of hoger instituut). Hoe groter de bedrijven, hoe meer de bedrijfsleiders een hogere opleiding genoten hebben. Uit recentere cijfers over de VLIF-steun blijkt dat bij de startende bedrijven in 2008 het merendeel een diploma van hoger secundair onderwijs landbouw heeft en dat een kwart van de starters zelfs hoger onderwijs heeft genoten.

1.3. Beschrijving van de belangrijkste sectoren

1.3.1. Varkens

In 2008 zijn er in totaal 5,9 miljoen varkens in Vlaanderen. De inkrimping van de varkensstapel (-20% in tien jaar tijd) voltrok zich vooral tussen 1999 en 2004. Daarna is het aantal varkens gestabiliseerd. De afname van de varkensstapel is vooral een gevolg van het milieubeleid (mestproblematiek) en werd mee beleidsmatig gestimuleerd door de Vlaamse overheid via de opkoopregeling. Het aantal varkenshouders is continu geslonken. De varkensstapel is sterk regionaal en provinciaal geconcentreerd. 94% van de varkensstapel bevindt zich in Vlaanderen en in Vlaanderen bevindt 55% zich in West-Vlaanderen.

De varkenshouderij is vanuit economisch standpunt heel belangrijk. In 2008 maakt ze 27% uit van de totale productiewaarde van de land- en tuinbouw in Vlaanderen. In totaal bedraagt de Belgische export van varkensproducten bijna 1,7 miljard euro. Er is een positief saldo op de handelsbalans van 1,1 miljard euro. Duitsland is met 41% van de export de belangrijkste afzetmarkt.

Het arbeidsinkomen van varkenshouders varieert sterk, niet enkel van jaar tot jaar maar zelfs binnen één jaar. Traditioneel spelen sterke fluctuaties in de biggen- en varkensprijs daarbij een rol en sinds kort ook de evolutie van de krachtvoerdersprijzen. Op het einde van 2008 is er een sterke terugval van het arbeidsinkomen. De varkensprijs is onverwacht sterk gedaald door de financiële en economische crisis, terwijl de daling van de krachtvoerdersprijzen tot stilstand is gekomen.

Actuele uitdagingen in de varkenshouderij hebben te maken met milieu (mestproblematiek en ammoniakemissie), dierenwelzijn (groepshuisvesting van zeugen en castratie van biggen), diergezondheid (Salmonella Actieplan, Aujeszky, enz.), stijgende kosten (veevoeder en energie) en prijsvorming (transparantie).

1.3.2. Pluimvee

In 2008 zijn er in totaal 27,2 miljoen stuks pluimvee in Vlaanderen waarvan 9,9 miljoen leghennen (inclusief poeljen) en 16,5 miljoen vleeskippen. De pluimveestapel vertoont, na een stabilisatie eind jaren negentig, een sterk dalende tendens: in 2008 is het aantal teruggevallen tot 74% van het aantal in 2000. Dat is het gevolg van een sterke daling bij zowel leg- als vleeskippen. Vlaanderen vertegenwoordigt 82% van de vleeskippen en 86% van de hennen en poeljen.

De eindproductiewaarde voor vleeskippen in Vlaanderen bedraagt 260 miljoen euro in 2008 (5% van het totaal voor de land- en tuinbouw). De eiersector is goed voor 134 miljoen euro of bijna 3% van de totale eindproductiewaarde. De totale Belgische uitvoer van pluimveeproducten bedraagt 921 miljoen euro en de totale Belgische invoer 604 miljoen euro. Dit levert een positief saldo op van 317 miljoen euro.

Actuele uitdagingen in de pluimveesector hebben te maken met milieu (mestproblematiek en ammoniakemissie), dierenwelzijn (huisvesting van leghennen en bezettingsdichtheid van vleeskippen) en ziekten (vogelgriep, salmonella, enz.). Daarnaast blijft het terugdringen en/of opvangen van de kosten een belangrijk aandachtspunt.

1.3.3. Rundvee

In 2008 zijn er in totaal 1,3 miljoen runderen in Vlaanderen waarvan 290.000 melkkoeien en 205.000 zoogkoeien. Het aantal runderen in Vlaanderen is de laatste tien jaar gevoelig gedaald (-17% ten opzichte

van 2000). De daling doet zich vooral voor bij de melkkoeien (-15%). De instelling van de melkquota in 1984 en de toename van de melkgift per koe hebben tot die evolutie bijgedragen. De zoogkoeienstapel breidde tot 2007 uit om daarna in 2 jaar terug te dalen naar het niveau van 2000. Het houden van zoogkoeien werd vanuit het beleid gestimuleerd door een premiestelsel. De rundvleessector kampt de laatste jaren echter met lage rentabiliteitscijfers.

Met een eindproductiewaarde van 626 miljoen euro is de zuivelsector in 2008 goed voor 13% van de waarde van de Vlaamse land- en tuinbouwproductie. De eindproductiewaarde voor rundvlees bedraagt in 2008 579 miljoen euro, wat 12% van de totale Vlaamse eindproductie uitmaakt. Met uitzondering van kaas, room, yoghurt, wei en lactose hebben alle zuivelproducten in 2008 een positieve handelsbalans. Vooral zuivelbereidingen dragen bij tot het handelsoverschot van 208 miljoen euro. De handelsbalans van de rundvleessector is positief (+392 miljoen euro) en dat is voornamelijk te danken aan de uitvoer van vers rund- en kalfsvlees.

Belangrijke actuele thema's in de rundveehouderij hebben betrekking op de prijsvorming (dalende verkoopprijzen en stijgende kosten en weinig transparante margevorming binnen de keten), de diergezondheid (o.a. blauwtong), het landbouwbeleid (o.a. de zachte landing van de melkquota en de Health Check) en het milieubeleid (mestproblematiek). Vooral de melkveesector lijdt onder de financieel-economische crisis en produceert met verlies aangezien de productiekosten hoger liggen dan de prijzen die de boeren voor hun producten krijgen.

1.3.4. Tuinbouw

De tuinbouwsector neemt met 49.154 ha 8% van de totale Vlaamse cultuurgrond in. De groenteteelt is goed voor 56% van het tuinbouwareaal, terwijl de fruitteelt bijna een derde inneemt. De resterende oppervlakte wordt gebruikt voor sierteelten. Het aandeel van de tuinbouwteelt onder glas schommelt de laatste jaren rond 4% van het tuinbouwareaal. In 2008 bedraagt het areaal serres 2.107 ha. Het aantal bedrijven dat aan tuinbouw doet, neemt jaarlijks af. De combinatie van een lichte afname van het totale tuinbouwareaal en een relatief grotere daling van het aantal tuinbouwbedrijven, wijst op een schaalvergroting.

De tuinbouw is in 2008, met een eindproductiewaarde van 1,6 miljard euro, goed voor bijna een derde van de waarde van de Vlaamse land- en tuinbouwproductie. Het aandeel van de groenteteelt, fruitteelt en sierteelt in de productiewaarde van de tuinbouw is respectievelijk 41%, 27% en 32%. In 2008 sluit de buitenlandse handel in tuinbouwproducten af met een positief saldo van 299 miljoen euro. Dat is vooral te danken aan het handelsoverschot bij diepvriesgroenten en fruitsappen, terwijl er bij vers fruit (vooral zuid- en citrusvruchten) en noten een aanzienlijk handelstekort bestaat.

De glastuinbouw wordt sinds enkele jaren geconfronteerd met structureel stijgende energiekosten, milieunormen (bv. nitraatmaatregelen in het kader van het mestdecreet), verhoogde eisen met betrekking tot de voedselveiligheid en de nood aan vernieuwing en schaalvergroting van het glasareaal.

1.3.5. Akkerbouw

Ongeveer een derde van de Vlaamse oppervlakte cultuurgrond (198.000 ha) is bestemd voor de akkerbouwteelt. Hiervan neemt de graanteelt twee derde voor zijn rekening, gevolgd door aardappelen (19%) en suikerbieten (11%). Opvallend in 2008 is de sterke daling van het suikerbietenareaal. Die is het gevolg van de inlevering van Belgisch suikerquotum in het kader van een Europese herstructurering van de suikersector. Mede hierdoor breidt het areaal voedermaïs en granen (vooral korrelmaïs) sterk uit.

Met een eindproductiewaarde van 424 miljoen euro neemt de akkerbouw slechts 9% van de waarde van de Vlaamse land- en tuinbouwproductie in. Wat de individuele gewassen betreft, is de aardappel duidelijk het belangrijkste akkerbouwproduct, gevolgd door de granen en suikerbieten. In geldwaarde uitgedrukt, vertoont de buitenlandse handel voor het geheel van de akkerbouwproducten in 2008 een positief saldo van 246 miljoen euro. Vooral graanproducten (zoals banketbakkerswerk en mout), afgeleide producten van cacao en aardappelen dragen bij tot dat overschot.

Actuele uitdagingen in de akkerbouwsector hebben betrekking op de rentabiliteit (dalende verkoopprijzen en stijgende kosten), het landbouwbeleid (o.a. suikerhervorming en de Health Check) en de non-food teelten (biobrandstoffen).

1.4. Agrobusinesscomplex

1.4.1. Situering en resultaten

Het agrobusinesscomplex (ABC) omvat de economische activiteiten die direct of indirect verbonden zijn met de productie, verwerking en afzet van een agrarisch product. Naast de land- en tuinbouwsector spelen vooral de agrarische toelevering, de voedingsindustrie en de handel een belangrijke rol in het ABC. Kredietinstellingen, de overheid, belangenverenigingen, onderzoek en scholing vervullen een ondersteunende rol.

Het Vlaamse ABC telt in 2006 ongeveer 45.500 btw-plichtige bedrijven. De land- en tuinbouwsector maakt ongeveer 76% van het Vlaamse ABC uit. Het resterende percentage bestaat voornamelijk uit bedrijven uit de voedingssector en de groothandel in landbouwproducten. Het Vlaamse ABC maakt in 2006 ongeveer 11% van het totale aantal actieve bedrijven in Vlaanderen uit. Tien jaar geleden waren er nog meer dan 58.000 ABC-bedrijven in Vlaanderen. Dat wijst op een sterke concentratie, niet alleen in de landbouw, maar ook in de voedingsverwerking en distributie. Een klein aantal distributeurs is de link geworden tussen de voedselproducent en miljoenen consumenten. Zo komt er ook een standaardisering van het productaanbod.

De actoren binnen de Vlaamse ABC-keten creëren in 2006 samen ongeveer 48,5 miljard euro omzet en 5,9 miljard euro toegevoegde waarde. Het Vlaamse ABC omvat volgens de statistieken van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) in 2005 ongeveer 103.000 werknemers. Aangezien hierin de zelfstandigen niet vervat zitten, geven deze cijfers een zeer partieel beeld van de tewerkstelling in het Vlaams ABC, zeker wat betreft de land- en tuinbouwsector, de veterinaire diensten en de voedingsindustrie.

Vlaanderen heeft een bevoorrechte positie omdat het in een groot gebied ligt met een hoge concentratie aan koopkrachtige consumenten. Door de verstedelijking zijn er grote kansen voor korte ketens: de markt is vlakbij. Ook de hogere transportkosten scheppen kansen voor de lokale productie.

1.4.2. Agrohandel

De Belgische handel in landbouwproducten laat in 2008 een positief saldo optekenen. In vergelijking met 2007 is het agrarische handelsoverschot toegenomen met 5,5%. Het bedraagt nu 3,5 miljard euro. Het totale Belgische handelssaldo is geslonken van 12,9 miljard euro in 2007 tot 4,1 miljard euro in 2008. Onder landbouwproducten wordt verstaan: akkerbouwproducten, dierlijke producten, tuinbouwproducten, agro-industriële producten (meststoffen, bestrijdingsmiddelen en landbouwmaterieel) en andere landbouw- en visserijproducten (vis en schaaldieren, dranken en veevoeders).

In 2008 is de agrarische uitvoer goed voor 34,1 miljard euro, terwijl de invoer op 30,6 miljard euro afklokt. De akkerbouwproducten vertegenwoordigen met ca. 11 miljard euro veruit de hoogste in- en uitvoerwaarde, maar België boekt vooral een handelsoverschot bij de dierlijke en de agro-industriële producten (telkens 1,8 miljard euro). Enkel bij de categorie andere landbouw- en visserijproducten bestaat een handelstekort (680 miljoen euro). Het aandeel van de invoer van landbouwproducten in de totale Belgische handel bedraagt 9,6% en dat van de uitvoer zelfs 10,6%, wat wijst op het niet te onderschatten belang van de agrosector voor de Belgische export. Uit cijfers van de Nationale Bank van België blijkt dat Vlaanderen verantwoordelijk is voor 82% van de nationale invoer en 83% van de nationale uitvoer van landbouwproducten. 73% van de ingevoerde landbouwproducten is uit de EU afkomstig en 84% van de uitgevoerde landbouwproducten gaat naar EU-lidstaten.

België heeft in 2008 het vierde grootste agrohandelsoverschot van alle EU-lidstaten. Enkel Nederland, Frankrijk en Denemarken doen beter. België neemt 8% van de landbouwimport en 9% van de landbouwexport van de EU voor zijn rekening. Uit cijfers van de FAO blijkt dat België in 2006 met 4% van de uitgevoerde agrarische producten de zesde grootste landbouwexporteur ter wereld is. Net zoals in 2005 wordt ons land voorafgegaan door de VS, Nederland, Frankrijk, Duitsland en Brazilië. Bij het handelsoverschot staat België op de vijftiende plaats, twee plaatsen hoger dan in 2005.

1.5. Landbouw in transitie: multifunctionaliteit op het platteland

Historisch gezien heeft de landbouw in Vlaanderen steeds een belangrijke economische rol gespeeld. De Vlaamse landbouwer kan dan ook werken op relatief goede en vruchtbare landbouwgrond. Landbouw is de voornaamste ruimtegebruiker in Vlaanderen, maar staat in die hoedanigheid ook onder enorme druk. Verstedelijking, vertuining, versnippering en andere transformaties op het platteland zorgen ervoor dat de landbouwer met veel andere actoren en sectoren in het buitengebied wordt geconfronteerd. Deze multifunctionaliteit op het platteland levert hindernissen voor de bedrijfsvoering op (schaalvergroting, vestiging van nieuwe bedrijven), maar biedt tegelijk ook kansen voor een professionele landbouw. Landbouw doet immers meer dan enkel het verbouwen van land, maar levert ook diensten zoals het onderhoud van het landschap. De landbouwer verruimt steeds meer zijn werkveld tot buiten de traditionele landbouwonderneming met activiteiten als thuisverwerking en -verkoop van hoeveproducten, hoevetoerisme, zorgfuncties, landschaps- en natuurbeheer, enz. Zo zijn bijvoorbeeld zorgboerderijen mede dankzij de financiële tussenkomst van de Vlaamse overheid een groot succes in Vlaanderen. Ter illustratie, in september 2009 zijn er in Vlaanderen bijna 400 (393) erkende zorgboerderijen.

1.6. Milieu, energie en klimaat

De landbouw gebruikt niet enkel de bodem, het water en de lucht in zijn productieproces, maar heeft ook een impact op deze omgevingsfactoren. De landbouwactiviteit heeft een directe fysische impact op de omgeving via emissies van nutriënten en het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Hierdoor worden de kwaliteit en samenstelling van bodem, water of lucht beïnvloed en wordt ingegrepen op het ecologisch evenwicht of de biodiversiteit.

De vergelijking van de evolutie van de milieudruk van de landbouw met de bruto toegevoegde waarde van de landbouw geeft een aanduiding voor de eco-efficiëntie van de sector. Over de periode 2000-2007 nam de milieudruk van de landbouw duidelijk af. Zo daalde zowel de verzurende (-28%) als de vermestende emissie (-67%) aanzienlijk. Die daling is te danken aan het gevoerde mestbeleid en aan de conjunctuur, die zich uitte in een krimpende veestapel. Het mestbeleid leidde tot een dalend kunstmestgebruik, de toepassing van emissiearme technieken, een geringere nutriënteninhoud van het veevoeder en een toenemende mestverwerking. De krimpende veestapel verklaart de afname van de broeikasgasemissie (-13%) en de emissie van fijn stof (-10%). De erosiegevoeligheid van het landgebruik bleef echter stijgen met 4% door de teeltkeuze voor meer erosiegevoelige gewassen zoals maïs en aardappelen. De druk op het waterleven door gewasbescherming is in 2003 met 44% gereduceerd ten opzichte van 2000. Die sterke daling kan worden toegeschreven aan een gebruiksverbod op de meest milieubelastende bestrijdingsmiddelen. In 2004 en 2005 is echter opnieuw een lichte stijging opgetekend. Het stijgende gebruik van slechts enkele middelen met een hoge actieve stof (flufenoxuron, fenoxycarb en aclonifen) zwakt de veeleer gunstige effecten van het productbeleid af.

In 2007 bedraagt de totale emissie van broeikasgassen uit de landbouw 8.843 kton CO₂-equivalenten, een daling met 17% t.o.v. 1990 en 13% t.o.v. 2000. Het aandeel van de landbouw in de totale Vlaamse broeikasgasemissie bedraagt 11%. Het relatief grote aandeel van de landbouw is te wijten aan het feit dat 56% van de Vlaamse lachgasemissie uit de landbouw komt, grotendeels direct uit de bodem. Bovendien komt ook 76% van de Vlaamse methaanemissie uit de landbouw. Aangezien lachgas en methaan een veel zwaarder broeikaseffect hebben dan koolstofdioxide, komt de landbouw aan een groter aandeel in de totale broeikasgasemissie dan de economische grootte en het energiegebruik van de sector doen vermoeden.

In het kader van adaptatie aan de veranderende klimatologische omstandigheden moet de Vlaamse landbouw zich op termijn weten te wapenen tegen verschijnselen als aanhoudende droogte, overstromingen en hogere temperaturen. Eerste onderzoek wijst uit dat de financiële impact van de klimaatverandering op de Vlaamse land- en tuinbouw beperkt blijft als bedrijven de nodige maatregelen nemen. Het gaat daarbij onder meer om nieuwe teelten, beter inzicht in watermanagement en nieuwe technologische ontwikkelingen.

De informatie die in dit hoofdstuk werd vermeld, zal tweejaarlijks door mijn administratie worden geactualiseerd in het Landbouwrapport (LARA). Jaarlijkse rentabiliteitsrapporten en de rapportering in het kader van Vlaanderen in Actie maken het mogelijk de verschillende sectoren op te volgen.

2. De crisis vormt een uitdaging

2.1. Een competitieve Vlaamse landbouw in een Europese en internationale context

Vlaanderen is binnen Europa één van de topregio's op het vlak van landbouw. Dankzij onze kwaliteitsvereisten en diverse, vaak bovenwettelijke, kwaliteitssystemen behoren onze producten tot de Europese top. Op Nederland na heeft de Vlaamse land- en tuinbouw de hoogste netto toegevoegde waarde per hectare. Maar ook op het vlak van internationale handel van landbouwproducten scoort Vlaanderen bijzonder goed. Het agrohandelsoverschot van ruim 3,5 miljard euro is het vierde grootste van de EU. En op wereldvlak is België zelfs de zesde grootste exporteur van landbouwproducten. Vlaanderen is duidelijk een topregio voor landbouw en ik zal mij ten volle inzetten om deze positie te behouden en waar mogelijk te verbeteren.

In het Vlaamse toekomstplan “Vlaanderen in actie” om tegen 2020 tot de vijf meest performante regio's van Europa te behoren, hebben de Vlaamse regering, de verschillende middenveldorganisaties en de Vlaamse overheid volgende engagement voor landbouw opgenomen: “In 2020 heeft Vlaanderen een performante landbouw die de vergelijking met de Europese landbouweconomische topregio's kan doorstaan”.

Op basis van een zinvolle en werkbare benchmarking voor de Vlaamse landbouw zal een gepast beleid worden ontwikkeld om de Vlaamse positie op zijn minst te handhaven en waar mogelijk te verbeteren. Hierbij denk ik niet alleen aan de economische invalshoek, zoals toegevoegde waarde, rentabiliteit en export, maar ook de sociale en milieuaspecten dienen hierin voldoende aan bod te komen.

Mogelijke (nieuwe) Vlaams beleidsinitiatieven dienen logischerwijs te passen binnen het Europese landbouwbeleid, dat nog steeds het kader vormt waarbinnen lidstaten hun eigen accenten kunnen leggen.

2.1.1. Een sterk Europees landbouwbeleid

De Europese samenwerking en de gedeelde visie op het gebied van landbouw dateren niet van gisteren. Het Verdrag van Rome van 1957 besteedde veel aandacht aan landbouw en verankerde enkele doelstellingen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB): de landbouwproductiviteit verhogen om de consumenten van genoeg en betaalbaar voedsel te voorzien, een redelijk landbouwkomen verzekeren en de markten stabiliseren. De opeenvolgende hervormingen van het GLB hebben de Europese samenwerking rond landbouw verder vorm gegeven door toevoeging van bijkomende doelstellingen en aanpassing van het beleid en zijn instrumenten. Zo werd er besloten om meer aandacht te besteden aan plattelandontwikkeling en duurzame omgang met natuurlijke hulpbronnen. Er werd ook gekozen voor een minder handelsverstoring beleid, voor meer marktgerichte landbouwbedrijven, en recentelijk ook voor een specifieke focus op nieuwe horizontale uitdagingen zoals biodiversiteit, waterbeheer, energie en klimaat.

De verregaande Europese samenwerking op het vlak van landbouw is er niet alleen gekomen op grond van economische en sociale motieven. Het is ook gebaseerd op een gedeelde visie op landbouw – het Europese landbouwmodel - die haar oorsprong vindt in gedeelde waarden en een gemeenschappelijke geschiedenis. In het verleden heeft deze landbouwsamenwerking veel gerealiseerd, gaande van voedselzekerheid in de jaren 60 tot meer marktgerichtheid en duurzaamheid in de jaren 90. Eind jaren '90 is ook de aandacht voor voedselveiligheid sterk toegenomen. Een sterk Europees landbouwbeleid is daarom ook de beste garantie om toekomstige uitdagingen aan te kunnen met respect voor Europees gedeelde waarden.

Het Europees landbouwmodel als basis

Vanuit de publieke opinie krijgt landbouw in Vlaanderen vaak twee gezichten aangemeten. Enerzijds is er het affectieve imago van een grondgebonden landbouw met een rurale verankering en het beeld van de landbouwer dicht bij de natuur. Anderzijds is er het rationele imago waarbij de landbouw wordt gezien als een economische sector die werk en toegevoegde waarde verschaft, en als een essentiële schakel in, onder meer, de voedingsketen. Die nauwe verstrengeling van economie, voedselproductie en ruraliteit is niet alleen kenmerkend voor de Vlaamse landbouw maar is ook terug te vinden in het Europese landbouwmodel. Dit model, dat aan de basis ligt van het Europese landbouwbeleid, gaat uit van een visie dat landbouw multifunctioneel is. Met “multifunctioneel” wordt erop gewezen dat landbouwproductie naast grondstoffen ook andere diensten (of producten) oplevert die maatschappelijk waardevol zijn, vaak zonder dat daarvoor noodzakelijkerwijs een vergoeding tegenoverstaat.

Zowel binnen Vlaanderen als binnen Europa blijft er een sterke maatschappelijke vraag naar deze diensten en een brede gedragenheid van het model van multifunctionele landbouw. Meer nog, toekomstige uitdagingen zoals globalisering, het verlies aan biodiversiteit, klimaatverandering, nieuwe handelsakkoorden en de toenemende concurrentie voor grondstoffen en voedsel, vragen om verdere concretisering en internationalisering van dit Europees model, om ook in de toekomst te kunnen verzekeren dat de economische versterking van de landbouwsector hand in hand gaat met andere maatschappelijke keuzes.

Een nieuwe rol voor het Europees Parlement

Na goedkeuring van het Verdrag van Lissabon door alle lidstaten, zullen een groot deel van de Europese landbouw- en visserijdossiers volgens de medebeslissingsprocedure behandeld worden. Hiermee komt een nieuwe speler en onderhandelingspartner in zicht: het Europees Parlement. Ik streef ernaar om een goede relatie uit te bouwen met alle Europese instellingen en zo de belangen van de Vlaamse land- en tuinbouw maximaal te verdedigen op Europees niveau.

Landbouw: een specifieke plaats binnen de WTO

De wereldeconomische crisis en de vrees voor het toenemend protectionisme dat ermee gepaard gaat, toont aan dat er nood is aan een stabiel en transparant multilateraal handelssysteem. Een fair en evenwichtig akkoord over landbouw in de context van de Doha-onderhandelingen kan ook voor de sector een belangrijke bijdrage zijn tot een herwonnen vertrouwen. De verplichtingen inzake markttoegang, die in het ontwerp van modaliteiten voor een mogelijk landbouwakkoord bij de WTO zijn opgenomen, betekenen een vergaande stap in verdere liberalisering. Er wordt tevens gestreefd naar een akkoord voor gevoelige producten, die een hogere grensbescherming behouden om een verstoring van de interne markt te voorkomen.

Ik ijver daarom om binnen een totaalpakket van engagementen tot een evenwichtig akkoord te komen. We hebben er altijd voor gepleit dat producten die bij invoer niet aan de kwaliteits- en veiligheidsnormen beantwoorden waar de EU-producten wel aan moeten voldoen (bv. hormonen vlees, chloorkippen), concurrentievervalsend zijn. Daarom moet de meerprijs in de kosten voor onze producenten binnen de toegelaten categorie van de “groene doos” maatregelen worden ondergebracht. Er zal verder nauwlettend op worden toegezien dat binnen de krijtlijnen die zijn uitgetekend voor een nieuw landbouwakkoord bij de WTO, het Europese landbouwmodel in de toekomst wordt gevrijwaard. Voor de gevoelige producten moet een zorgvuldige afweging worden gemaakt tussen meer marktopening en het behoud van communautaire preferentie voor eigen producten. De voordelen die voortvloeien uit vermindering van tarieven en van subsidies, moeten er toe bijdragen dat ook in de Vlaamse landbouw de huidige crisis kan worden bedwongen, door in te spelen op de geboden marktopportunities. De beleidsruimte die o.a. de “groene doos” biedt, moet het mogelijk maken dat er ruimte is voor een maatschappelijk verantwoord, duurzaam landbouwbeleid na 2013.

2.1.2. Landbouwbeleid na 2013: een belangrijke rol voor Vlaanderen

Vlaanderen werkt mee aan een duurzame hervorming van het Europees landbouwbeleid na 2013, waarbij voldoende middelen worden uitgetrokken om een redelijk inkomen te garanderen aan boeren en tuinders en om een kwaliteitsvolle, veilige, gezonde, milieuvriendelijke en betaalbare voedselproductie en een leefbaar platteland te garanderen. In functie daarvan ondersteunen we de verdere versterking, maar ook de vereenvoudiging van de cross compliance die de directe bedrijfstoelagen koppelt aan ecologische en maatschappelijke randvoorwaarden.

We verkennen eveneens de mogelijkheden binnen het Europees beleid met het oog op inkomensstabilisatie zoals risicobeheer.

Het meerjarig financieel kader (MFK) van de Europese Unie beschrijft hoeveel middelen er jaarlijks kunnen worden ingezet binnen elk beleidsgebied. De huidige versie van deze meerjarenbegroting loopt van 2007-2013 en specificeert, net als voor andere beleidsgebieden, ook hoeveel Europese middelen gedurende deze periode jaarlijks naar landbouw kunnen gaan. Wat er na 2013 mogelijk zal zijn, ligt dus nog open, zowel budgettair als beleidsmatig. De Europese Commissie zal midden 2011 een eerste voorstel doen voor het volgende MFK (wellicht voor de periode 2014-2020). Tegelijkertijd zal de Commissie, via nieuwe wetgevende initiatieven, aanpassingen aan het huidige GLB voorstellen. Als voorbereiding daarop heeft ze midden 2010 een mededeling gepland over de toekomst van het GLB, met een aansluitend publiek debat.

Onder meer via het Belgische EU-voorzitterschap in de tweede helft van 2010, wil Vlaanderen actief meewerken aan de hervorming van het GLB na 2013. Gedurende 2009 en 2010 zal daarom gewerkt worden aan de visievorming en studiewerk rond dit thema. Voor Vlaanderen staat immers vast dat Europa ook in de toekomst een grote toegevoegde waarde kan leveren op het gebied van landbouwbeleid omdat vele van de toekomstige uitdagingen – zoals globalisering, klimaatverandering, nieuwe handelsakkoorden en de toenemende concurrentie voor grondstoffen en voedsel – een gecoördineerde Europese samenwerking vereisen. Rekening houdend met de bedreigingen, kansen en verantwoordelijkheden die voortkomen uit deze veranderde context, moet het GLB aan de lidstaten een flexibel kader leveren waarbinnen ze de landbouwsector een stabiel ondernemingskader kunnen aanbieden, en waarbinnen ze de sector verder kunnen stimuleren op de ingeslagen weg van meer marktgerichtheid, meer duurzaamheid en versteviging van de internationale concurrentiepositie. Daarnaast moet het GLB in de toekomst ook kunnen blijven beschikken over een efficiënt markt- en prijsbeleid dat consumenten, producenten en verwerkers beschermt tegen buitengewone fluctuaties in aanbod en prijs van landbouwgrondstoffen, en dat producenten mogelijkheden aanreikt voor risico- en crisisbeheer.

Het Europese landbouwmodel moet verder geconcretiseerd worden, onder meer door lidstaten systemen aan te reiken die het leveren van maatschappelijke diensten door landbouwers stimuleren en marktconform vergoeden. Op het gebied van plattelandsontwikkeling is er blijvend aandacht nodig voor de bijdrage die landbouw kan leveren aan het maatschappelijke weefsel en de levenskwaliteit in rurale en peri-urbane gebieden.

2.1.3. Vlaamse accenten in de uitvoering van het Europese beleid

Impact Health Check

Bij de goedkeuring van de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in 2003, is de Raad overeengekomen om in 2008 de doeltreffendheid van het hervormde beleid te evalueren. Deze evaluatie is ook bekend onder de naam Health Check of gezondheidscontrole.

Eind 2008 zijn een reeks voorstellen aangenomen. De voornaamste elementen voor Vlaanderen zijn de volgende. Wat de directe steun betreft, wordt de modulatie stapsgewijs verhoogd van 5% nu, tot 10% in 2012. Voor steunbetalingen boven 300.000 euro geldt een bijkomende modulatie van 4%. De modulatie is niet van toepassing op steunbetalingen lager dan 5.000 euro.

Op het vlak van de randvoorwaarden worden de beheerseisen doelgerichter, duidelijker en beter controleerbaar, maar ze zijn uitgebreid ter compensatie van de afschaffing van de braakleggingsverplichting. De normen voor het behoud van landbouwgrond in een goede landbouw- en milieuconditie worden opgesplitst in verplichte en optionele normen. Lidstaten kunnen de resterende gekoppelde betalingen ontkoppelen en indien gewenst overstappen naar een stelsel van regionale betalingen. De premies voor noten, zaaizaden en eiwithoudende gewassen alsook de slachtpremie voor kalveren worden ontkoppeld, terwijl de zoogkoeienpremie gekoppeld kan blijven.

Om de bedrijfstoelage te kunnen ontvangen moeten landbouwers minimaal recht hebben op 100 euro steun of beschikken over 1 hectare grond. België kan echter beslissen om deze onderste drempel te verhogen tot 400 euro of 2 hectare.

Ten aanzien van de melkquota houd ik mij aan de afgesproken jaarlijkse verhoging van de melkquota met 1% gedurende de komende vijf jaar om een zachte landing van de afschaffing (in 2015) van de melkquota voor te bereiden.

In dat kader en in het kader van de huidige melkcrisis zal het door de vorige Vlaamse regering vastgelegde stappenplan geëvalueerd worden en waar nodig bijgesteld.

In dit kader werd de positieve vetcorrectie-coëfficiënt verlaagd van 0,18 naar 0,09 voor de producenten waar het vetpercentage in de melkleveringen het referentievetgehalte overschrijdt. Dit betekent concreet voor België een verhoging van de grootteorde van 3,5 tot 4% van de te leveren hoeveelheid melk binnen het huidige melkquotum.

Het is van groot belang dat we ons goed voorbereiden op de periode na 2015, het moment dat het melkquotum op Europees niveau zal verdwenen zijn. De gesprekken met producenten en verwerkers in het kader van de Ronde Tafel Zuivel zullen in dat verband worden verdergezet.

Specifieke steun in overleg met de sector

Een andere maatregel die volgt uit de Health Check stelt de lidstaten in staat om, behalve via de bedrijfstoeslag, de landbouwers te steunen met middelen van pijler I (rechtstreekse steun) via gerichte maatregelen. Die vorm van ondersteuning wordt specifieke steun genoemd. Door de toepassing van artikel 68 van verordening (EG) 73/2009 is het namelijk mogelijk om middelen toe te wijzen aan specifieke doelstellingen zoals het garanderen van kwaliteit, van een veilige, gezonde, milieuvriendelijke en betaalbare voedselproductie, en van een leefbaar platteland. De specifieke steun mag niet interfereren met andere steunmaatregelen zoals staatssteun of steun in het programma voor plattelandsontwikkeling. De maatregelen moeten verifieerbaar en controleerbaar zijn en mogen niet compenseren voor het naleven van al bestaande verplichtingen of voor belastingen.

Vlaanderen kan ten laatste op 1 augustus 2010 of 2011 beslissen om met ingang van het daaropvolgende jaar tot 10 % van zijn financiële enveloppe onder pijler I of om een sectorenveloppe te gebruiken voor specifieke steun. Deze steun kan de vorm nemen van een steunbedrag dat éénmaal per jaar wordt toegekend, of van een toekenning of waardeverhoging van toeslagrechten of van een andere steun.

De overheid kan ook financieel bijdragen in premies om de oogst, de dieren en planten te verzekeren tegen zware economische verliezen veroorzaakt door ongunstige weersomstandigheden, dier- of plantenziekten of plagen of kan door financiële bijdragen aan onderlinge fondsen de landbouwers vergoeden voor economische verliezen als gevolg van de uitbraak van een dier- of een plantenziekte of een milieuongeval.

Ik wil de mogelijkheden van deze specifieke steun exploreren in overleg met de sector. Deze maatregelen stellen mij immers in staat om middelen heel gericht en probleemoplossend in te zetten.

Duurzame kwaliteitsproducten van bij ons

Kwaliteit is een aandachtspunt voor elke landbouwer en vormt een belangrijke troef om op een competitieve manier te kunnen produceren. Op 15 oktober 2008 heeft de Europese Commissie het groenboek “Kwaliteit voor landbouwproducten” gepubliceerd, de eerste stap in het hervormingsproces van het Europese kwaliteitsbeleid. Met deze brede discussie rond het kwaliteitsbeleid wil de Commissie ook de communicatie over de kwaliteit van landbouwproducten tussen alle schakels in de keten verbeteren.

Vlaanderen zal actief participeren in dit Europees debat rond alle aspecten van kwaliteit, gaande van de basisvoorschriften op het gebied van voedselveiligheid, dierenwelzijn en milieunormen tot facultatieve kwaliteitssystemen. Vlaanderen wil streven naar een coherenter Europese kwaliteitsregelgeving, met een inperking van de administratieve last en kosten voor de landbouwer. De meerwaarde van de kwaliteitssystemen voor de landbouwers zullen worden onderzocht. Daarnaast zal ik samen met de VLAM de Vlaamse consument beter informeren over onze kwaliteitsvolle en duurzaam geproduceerde landbouwproducten. Deze sensibilisering moet de consument stimuleren tot een duurzamer consumptiepatroon.

De Europese kwaliteitsregelingen i.v.m. oorsprongbenamingen en geografische aanduidingen registreren en beschermen kwaliteitsproducten uit bepaalde regio's. In de komende legislatuur zal ik de landbouwers en producentengroeperingen die willen instappen in deze Europese kwaliteitsregelingen verder ondersteunen bij de opmaak van hun dossier en het verdedigen van hun dossier bij de Europese Commissie.

Schoolfruit en schoolmelk: gezonde stimulans voor onze jeugd

De Europese schoolfruitactie heeft tot doel het groeiende obesitasprobleem aan te pakken, kinderen aan te zetten om gezond te eten, de consumptie van groenten en fruit te verhogen en bovendien om Europa, de landbouw en het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid positief onder de aandacht brengen. Daarom subsidiëren de Europese Commissie en de Vlaamse overheid vanaf het schooljaar 2009-2010 scholen om groenten en fruit te verdelen. De schoolfruitactie wordt uitgevoerd door de beleidsdomeinen Landbouw en Visserij; Welzijn, Volksgezondheid en Gezin; Onderwijs en Vorming; in samenwerking met het Vlaams Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie vzw, de Logo's (Lokaal gezondheidsoverleg) in samenwerking met en met de steun van de Vlaamse groente- en fruitproducentenorganisaties en -handelaars. De Vlaamse overheid zal samen met de private sector op zoek gaan naar de nodige middelen om de schoolfruitactie ook in de volgende jaren mogelijk te maken. Bovendien zal op basis van een jaarlijkse evaluatie getracht worden om de instapdrempel voor scholen zo laag mogelijk te houden zo dat zo veel mogelijk jongeren kunnen bereikt worden.

Sinds 1977 verstrekt Europa subsidies aan de lidstaten om de consumptie van zuivelproducten bij de schoolgaande jeugd te bevorderen. In 2008 is de schoolmelkwetgeving vereenvoudigd en uitgebreid tot middelbare scholen. Bovendien is het gamma producten dat in aanmerking komt vergroot. In het najaar van 2009 zal de Europese Commissie een nieuw voorstel lanceren om de regeling nog aantrekkelijker te maken met als doel de crisis in de zuivelsector mee te helpen verzachten en het consumptiepotentieel dat aanwezig is bij de schoolgaande jeugd te bestendigen. Hiertoe zal de Vlaamse wetgeving en de lijst met toegelaten producten aangepast worden zodat scholen voor hun leerlingen keuze hebben uit een breder en aantrekkelijker gamma.

Dergelijke initiatieven die een belangrijke sector als de zuivelsector in Vlaanderen ondersteunen en ten goede komen aan de gezondheid van de jeugd zal ik ten volle ondersteunen. Daarbij worden alle middelen ingezet om de toegankelijkheid van het systeem zo groot mogelijk te maken. In dat kader zal er geïnvesteerd worden in 300 melkautomaten op secundaire scholen als alternatief voor de frisdrankautomaten binnen een periode van vijf jaar.

2.1.4. Vlaamse landbouw gaat internationaal

Versterking van de Vlaamse exportpositie

Binnen VLAM wordt een Export Informatie Centrum uitgebouwd, zodat VLAM zich bij de land- en tuinbouwsectoren nog meer kan profileren als een kenniscentrum inzake exportmarkten voor de agrarische producten. Er zal hierbij vooral aandacht besteed worden aan nieuwe producten en nichemarkten op bestaande markten en aan nieuwe markten met exportpotentieel (prospectieve markten). Het is de bedoeling om de marktinformatie te verzamelen, te analyseren en onder bruikbare vorm aan te bieden aan het bedrijfsleven.

Uiteraard zal er op het vlak van prospectie ook zeer nauw samengewerkt worden met bestaande diensten en instanties die reeds actief zijn op het vlak van exportbevordering en die meestal ook beschikken over permanente vertegenwoordigers in het buitenland. Vooral Flanders Investment and Trade wordt hierin een belangrijke partner. Via het samenwerkingsprotocol FIT-VLAM wordt er al intensief samengewerkt op de meer nabije markten, vanaf 2010 zal ook de samenwerking op het vlak van marktprospectie sterk uitgebreid en gesystematiseerd worden.

Meer internationale samenwerking binnen de GMO groenten en fruit

De Gemeenschappelijke Marktordening voor groenten en fruit (GMO) voorziet in meerdere mogelijkheden om internationale samenwerking te stimuleren:

- telers van om het even welke lidstaat kunnen lid worden van een producentenorganisatie (PO) in een andere lidstaat. Op die manier zijn meer dan 600 telers rechtstreeks lid van een Vlaamse producentenorganisatie (vooral uit Nederland, Frankrijk en Duitsland);
- producentenorganisaties kunnen lid worden van een transnationale unie van PO's. Vlaanderen heeft 2 transnationale unies van producentenorganisaties erkend: European Fruit Cooperation (EFC), een samenwerkingsverband tussen een Vlaamse, Nederlandse en Duitse Producentenorganisatie en INCO, een samenwerkingsverband tussen 2 Vlaamse en 1 Nederlandse PO;
- acties die PO's in operationele programma's gezamenlijk over de grenzen heen uitvoeren, krijgen 60% financiële steun in plaats van 50%.

In de volgende jaren wil ik deze internationale samenwerking intensief blijven stimuleren en ondersteunen.

Internationalisering Vlaams wetenschappelijk landbouwonderzoek

Ondersteund door het beleidsdomein Wetenschap & Innovatie en i.s.m. de landbouwfaculteiten en de instrumenten van het IWT zal het ILVO een grotere rol trachten te spelen op het internationaal niveau.

Vooraf ontwikkelingslanden kampen met een lage landbouwproductiviteit. Omdat extra gronden in productie nemen steeds moeilijker wordt, en dikwijls niet te verantwoorden is, is een duurzame toename van de landbouwproductiviteit aan de orde. Een grotere productiviteit is dus een belangrijk deel van de oplossing, maar dan wel met minder input van water, energie, meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen. Door technologieoverdracht op het vlak van duurzame landbouw en voeding wil Vlaanderen zijn steentje bijdragen tot de aanpak van het wereldvoedselprobleem.

ILVO zal zijn expertise in domeinen van de landbouw en visserij internationaal ter beschikking stellen en ook uitbreiden. Het zal een actieve politiek van onderzoekstraining ontwikkelen, al dan niet via de weg van doctoraatbegeleiding, ten behoeve van onderzoekers uit ontwikkelingslanden. Door middel van de Memoranda of Understanding dat het ILVO met binnen- en buitenlandse instellingen afsluit, zal het zich internationaal profileren en zijn capaciteit uitbreiden en ter beschikking stellen.

Genetisch gewijzigde organismen (GGO's)

Sinds de jaren 90 groeit het areaal genetisch gemodificeerde of gewijzigde organismen (GGO's) jaarlijks aanzienlijk. Wereldwijd werden in 2009 al 125 miljoen ha GGO's ingezaaid in 25 verschillende landen. In Europa is er zoals bekend grote verscheidenheid in de aanvaarding van en het geloof in GGO's als volwaardig en veilig alternatief voor de klassiek veredelde gewassen.

Genetisch gemodificeerde gewassen kunnen en moeten voor het wereldvoedselprobleem een stuk van de oplossing bieden door op een duurzame en kwaliteitsvolle manier een hogere landbouwproductiviteit te behalen in ontwikkelingslanden. Vlaanderen, de bakermat van de biotechnologie, speelt tot op vandaag een zeer belangrijke rol in het onderzoek naar en de ontwikkeling van vele nieuwe genetisch gemodificeerde gewassen en wil ook op die manier bijdragen tot de oplossing van het wereldvoedselprobleem.

Daarenboven zal Vlaanderen binnen Europa blijven ijveren voor een grotere gedragenheid van het gebruik van de in Europa toegelaten genetisch gewijzigde gewassen, om te vermijden dat de EU geïsoleerd geraakt van wat er zich in de rest van de wereld afspeelt, zonder hierbij te moeten inboeten aan de veiligheid van GGO's op het vlak van het leefmilieu en de gezondheid van mens en dier.

2.2. Herstelmaatregelen

2.2.1. Vlaams herstelplan voor de landbouw

De land- en tuinbouwsector bevindt zich momenteel in een zware economische crisis. Dit is vooral een gevolg van de lage prijzen die voor een groot aantal land- en tuinbouwproducten ontvangen worden. De melkveesector is zeer hard getroffen, maar ook in de varkenshouderij en de tuinbouw is de situatie zeer ernstig. De aanpak van de crisis is daarom een belangrijk aandachtspunt. In de loop van 2009 heb ik een herstelplan voor de landbouw geformuleerd met diverse maatregelen om de gevolgen van de economische crisis voor de land- en tuinbouw op te vangen. De crisis - die wereldwijd optreedt - kan niet alleen op Vlaams niveau opgelost worden. Met het herstelplan doe ik binnen onze bevoegdheden echter alles wat we kunnen. De maatregelen in het herstelplan zal ik opvolgen en verder uitvoeren. Een aantal maatregelen kreeg inmiddels een permanent karakter. Andere blijven van kracht zolang de crisis aanhoudt of zolang de mogelijkheden daartoe voorhanden blijven. Ik volg de ontwikkelingen op de voet en zal – indien de situatie dat vereist – nieuwe en gepaste maatregelen treffen.

In het herstelplan is vooral aandacht geschonken aan het versterken van de liquiditeitspositie van de land- en tuinbouw door middel van overbruggingskredieten, uitstel van kapitaalsaflossingen en een herschikking van kredieten. We betalen de toeslagrechten twee maanden vroeger dan andere jaren uit. Er is een snellere afhandeling van dossiers en een versneld uitbetalen van steun in het kader van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). Andere maatregelen met betrekking tot het VLIF zijn: proportionele steun in de melkveehouderij, behoud van steun wanneer de inkomensvoorwaarde ten gevolge van de crisis niet gerespecteerd wordt door minder of geen beroepsinkomsten uit de landbouwactiviteit, het afschaffen van grondgebondenheid als voorwaarde in de vleesveehouderij, en minder kredietkosten door beperkte eisen rond de grootte van hypothecaire inschrijvingen. Voorts zullen we de middelen die Europa vanaf 2010 ter beschikking stelt in het kader van het programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO II) en uit het Europese herstelprogramma, bestemd voor plattelandsbeleid, maximaal in de volgens Europa opgelegde prioriteiten voor de landbouw investeren.

De agrovoedingssector vormt als primaire verwerker van land- en tuinbouwproducten een essentieel onderdeel van de bedrijfskolom (agrobusinesscomplex). Als antwoord op de algemene malaise in de landbouw worden, naast de specifieke maatregelen voor de producenten, via het VLIF eveneens de nodige financiële middelen uitgetrokken voor de ondersteuning van investeringen in de agrovoedingsbedrijven, de zuivelverwerkers in het bijzonder. De ondersteuning is specifiek gericht naar investeringen op het vlak van energie- en waterbesparende maatregelen, alternatieve energieproductie, milieu en innovatie.

Op Europees niveau hebben we er voor gepleit om de nog bestaande marktinstrumenten, zoals interventie (publieke en private opslag) en exportondersteuning in de zuivel- en varkenssector maximaal in te zetten, en om de juridische basis te creëren voor het opzetten van interprofessionele structuren o.a. in de zuivelsector. Vlaanderen ondersteunt de maatregelen van de Europese Commissie om de transparantie in de markt te vergroten. De Commissie bereidt daarvoor een voorstel voor om de voedselprijzen in de EU door te lichten (focus op zuivel- en varkenssector) en om een monitoring van het voedselprijssysteem op te zetten.

Faire en transparante prijsvorming

Transparantie in de prijsvorming in de land- en tuinbouw staat eveneens hoog op de agenda. We streven in dat kader naar een faire en transparante prijsvorming in alle geledingen van de voedselkolom, waarbij bijzondere aandacht wordt besteed aan de prijs die uitbetaald wordt aan de producenten zelf. Ook ketenovereenkomsten met afspraken over transparante prijsvorming en een billijke verdeling van winstmarges kunnen daartoe bijdragen.

In de loop van 2009 en 2010 zal ik in gesprek treden met de verschillende schakels van de landbouwketen. Met deze actie wil ik transparantie creëren in de prijsvorming en prijsnotering binnen de verschillende sectoren van de land- en tuinbouw.

In een eerste fase wordt een studie afgewerkt over de prijsvorming in de verschillende landbouwsectoren. In een volgende fase zullen per sector de verschillende geledingen van de keten worden uitgenodigd om te discussiëren over een eventuele bijsturing van de huidige mechanismen van prijsnoteringen en prijsvorming. Gezien het belang van dit onderwerp, is medewerking van de ganse sector vereist. Uiteindelijk moet dit onderzoek en de daaropvolgende gesprekken leiden tot een beter inzicht in de prijsvorming en -noteringen en in de prijsopbouw. Hierbij moet wel benadrukt worden dat prijzen tot stand komen in de markt zelf en dat de overheid binnen de wettelijke beperkingen wel faciliterend kan optreden maar geen regulerende invloed wil of kan hebben.

Overleg met de ganse bedrijfskolom

De sector, die kampt met heel lage prijzen en ziet dat de consument hiervan weinig merkt, stelt zich meer dan ooit vragen over een faire verdeling van de winstmarges. De huidige economische crisis toont aan dat het aangewezen is om de afspraken binnen de diverse sectoren van de land- en tuinbouwsector steeds meer op bedrijfskolomniveau af te toetsen of te overleggen.

Ik juich daarom het overleg tussen de landbouworganisaties, de verwerkende industrie en de distributiesector toe en ik zal het in de mate van het mogelijke ondersteunen.

In het kader van de transparantie dient de beschikbare (prijs)informatie snel en efficiënt ter beschikking gesteld te worden. Daarom zal ik de debriefing van de beheerscomités nieuw leven inblazen. De marktinformatie uit het Europese beheerscomité met betrekking tot de Europese landbouwmarkten zal gepubliceerd worden op de website van het beleidsdomein. Daarnaast zal mijn administratie ook kernachtig berichten over de beslissingen die genomen werden in dit comité met betrekking tot het Europese markt- en prijsbeleid. Hierdoor zullen deze beslissingen kenbaar kunnen worden alvorens de Europese verordeningen gepubliceerd worden in het Publicatieblad van de Europese Unie. Dit stelt de sector in staat sneller en tijdig in te spelen op de nieuwe Europese regels. Voor de dierlijke sectoren zal de administratie, na elke vergadering van het beheerscomité, debriefing-sessies organiseren in Brussel voor de landbouworganisaties en andere betrokkenen. Voor de plantaardige sectoren (akkerbouw, suiker, groenten en fruit) wordt een uitwisseling van informatie per e-mail opgezet met de geïnteresseerde betrokkenen. Op die manier kan ook meer duiding meegegeven worden over de Europese beleidslijnen en beslissingen.

2.2.2. Toename van de landbouwproductiviteit in Vlaanderen

Een toename van de productiviteit in Vlaanderen dient niet alleen als antwoord op de huidige economische crisis maar ook en vooral om concurrentieel sterker te staan na de crisis wanneer de vraag naar landbouwproducten weer aantrekt. Het dient eveneens om toekomstige uitdagingen beter het hoofd te kunnen bieden. Ik zal daarom die maatregelen die het meest relevant zijn voor productiviteitsgroei ondersteunen. Dit betreft onder meer investeringen in onderzoek en ontwikkeling (O&O) en innovatie, het doeltreffend en gecoördineerd verspreiden van kennis en innovatie, en het stimuleren van opleiding en vorming om de kwaliteit van het menselijk kapitaal te verhogen.

Onderzoek en innovatie van hoge kwaliteit vormt het fundament van productiviteitsverbeteringen. De hedendaagse landbouw- en visserijsector is een op kennis gebaseerde bio-economie. De uitdagingen waarmee deze sectoren geconfronteerd worden, zijn complex en vragen nieuwe en complexe antwoorden. Meer dan ooit worden onderzoeksvragen gesteld en kijken de sectoren uit naar nieuwe informatie. Het is evident dat het onderzoek afgestemd is op de vragen en noden van de sector en het daaraan gekoppelde beleid. In het deel “Innovatieve Landbouw” ga ik hier dieper op in.

De aandacht voor een toename van de productiviteit hoeft niet noodzakelijk te leiden tot een race om de productiekosten tot op de bodem te laten dalen. Van belang is dat we de outputs relatief vergroten ten opzichte van de inputs of met andere woorden dat we een productiever gebruik van inputs koppelen aan een grotere verhandelbare output.

Een van de aspecten die de afgelopen vijftig jaar bijgedragen hebben tot een aanzienlijke stijging van de productiviteit zijn genetische verbeteringen in de plantaardige en dierlijke productie. Er is vandaag nog steeds een marge om de productiviteit verder te verhogen door verder in te zetten op fokkerij en zaadveredeling.

Het verbeteren van de productiviteit van de veestapel is een collectief gebeuren. Hoewel selectie ook binnen een bedrijf kan worden toegepast, is de betrouwbaarheid van de gemaakte keuzes immers pas relevant op populatieniveau. Veehouders die enkel sperma of embryo's gebruiken van genetisch bewezen vererfers, of dekkingen laten uitvoeren door gekeurde dieren, maken niet altijd de gewenste vooruitgang. Het ontbreekt hen vaak aan voldoende inzicht in de verwantschap die bestaat tussen hun dieren en het aangekochte materiaal. Ik wens daarom van de verbreding van de registratie van afstammings- en prestatiegegevens een actiepunt te maken, zoals reeds aangegeven in het actieplan vleesveehouderij. Ik vraag eveneens aandacht voor een permanente verbetering van beoordelingsmethoden om de genetische waarde van een dier te bepalen op basis van de geregistreerde gegevens en aandacht om de genetische diversiteit te bewaren binnen de rassen.

2.2.3. Risicobeheer

In de toekomst zullen landbouwers geconfronteerd worden met toenemende productierisico's als gevolg van veranderende klimatologische omstandigheden. Regionale of sectorale noodsituaties als gevolg van ongunstige weersomstandigheden of dier- en plantenziekten vergen daarom bijzondere aandacht.

In uitvoering van de Europese staatssteunregelgeving die de bijdrage van het landbouwrampenfonds in de toekomst sterk zal beperken, wordt verder werk gemaakt van een kader waarbinnen risicobeheer kan gebeuren. In de groente- en fruitsector bestaat al de mogelijkheid, via de operationele programma's van de producentenverenigingen, om te voorzien in crisispreventie- en beheersmaatregelen zoals verzekeringssystemen. In het voorjaar van 2008 werd een Ronde Tafel risicobeheer georganiseerd, die verder voortvloeide in een interessante reeks van Task Forces in 2008 en 2009 die ook in de toekomst voortgezet zullen worden. Deze rondetafelgesprekken brengen vertegenwoordigers van de Vlaamse landbouworganisaties en verzekeringsmaatschappijen samen om te debatteren over de modaliteiten van een potentieel verzekeringssysteem. Tijdens deze overlegmomenten werden allerlei mogelijke sporen voor het op de markt brengen van gewasverzekeringen tegen klimatologische risico's, onder meer in de akkerbouw, onderzocht. De besluiten van de Health Check maken het mogelijk dat de lidstaten verzekeringen kunnen ondersteunen en fondsen kunnen oprichten met cofinanciering van de Europese Unie. Ik ben ervan overtuigd dat verzekeringssystemen in Vlaanderen zinvol zijn. Hierbij zal de rol van de verschillende partners verder geconcretiseerd worden. Het is de bedoeling dat in Vlaanderen een systeem om verzekeringspremies te vergoeden in land- en tuinbouw wordt uitgewerkt. In eerste instantie zullen de niet-gebruikte middelen in het kader van de toeslagrechten hiervoor aangewend worden.

Hoewel het landbouwbeleid in belangrijke mate een gewestelijke bevoegdheid is, is het landbouwrampenfonds nog steeds een federale materie. Als het landbouwrampenfonds geregionaliseerd wordt, dan zal ik snel en accuraat werk maken van een Vlaams decretaal en reglementair kader, op maat van de Vlaamse land- en tuinbouw. Het nieuwe landbouwrampenfonds zal dan geïntegreerd worden in een breder verzekeringssysteem.

2.3. Landbouw, de groene onderneming

Door de afbouw van de marktregulerende mechanismen van het Europese landbouwbeleid en de inpassing van landbouw in de globalisering van de wereldeconomie, zijn de schommelingen van de prijzen en de inkomens in de landbouwsector sterk toegenomen. Voor een sector die werkt met levend materiaal is het niet evident om met zulke schommelingen om te gaan. Door middel van een hogere competitiviteit van de land- en tuinbouwbedrijven en dynamisch ondernemerschap wil ik er voor zorgen dat de landbouwers in staat zijn met deze uitdagingen om te gaan.

Het nieuwe regeerakkoord geeft duidelijk een mandaat aan de minister om volop in te zetten op ondernemerschap in de landbouw “we willen een stimulerend omgevingskader voor het ondernemen tot stand brengen [...] we bieden ruimte en mogelijkheden aan de landbouwsector om zich verder economisch te ontwikkelen”. Ook het Pact 2020 verwijst expliciet naar landbouw “In 2020 heeft Vlaanderen een performante landbouw die de vergelijking kan doorstaan met de Europese topregio’s”.

Om deze uitdagingen aan te gaan zal deze Vlaamse regering op Vlaams niveau werk maken van een landbouwbeleid dat innovatie koppelt aan duurzaamheid, rekening houdend met kostenefficiëntie en rechtszekerheid.

Het is nodig om, naar het voorbeeld van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie, een Actieplan voor ondernemerschap in de landbouw uit te tekenen. Dit Actieplan, in overleg met de sector opgesteld, zal maatregelen bevatten die het ondernemerschap in de landbouw stimuleren. Hierbij zullen zowel bestaande maatregelen worden afgestemd als nieuwe maatregelen uitgewerkt.

Het stimuleren van ondernemerschap heeft betrekking op zowel administratieve, financiële als culturele maatregelen.

2.3.1. Administratieve vereenvoudiging

Administratieve vereenvoudiging betekent dat overbodige regels worden opgeruimd en dat bestaande wetgeving ademruimte biedt voor ondernemerschap. Administratieve vereenvoudiging en een gunstig ondernemersklimaat hebben een positieve invloed op het aantal starters. De administratieve last op de schouders van de land- en tuinbouwbedrijven verminderde al sterk door de realisatie van de eenmalige perceelsregistratie (EPR), de mogelijkheid om heel wat formaliteiten via elektronische weg in te vullen en het e-loket waar bedrijfseigen gegevens online ter beschikking staan en gebruikt kunnen worden in de bedrijfsvoering.

Afstemming met het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie

Om het ondernemingsklimaat, de ondernemerscultuur en het ondernemerschap in de land- en tuinbouw verder te stimuleren wordt er tevens werk gemaakt van een afstemming van de klassieke beleidsinstrumenten in het landbouwbeleid met het economisch ondersteuningsbeleid van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie.

Deze afstemming gebeurt onder andere op het vlak van de uitbreiding van de win-winlening, de versoepeling van de tewerkstellingsvoorwaarde bij de overdracht van familiale ondernemingen, de continuïteit van de bedrijfsvoering en fiscale maatregelen voor een ondernemingsvriendelijk investeringsklimaat. Verder studiewerk zal de nodige beleidsacties voor een betere afstemming in kaart brengen.

Aanspreekpunt bedrijfsovername

Een bedrijfsovername is voor een overnemer landbouwer een zware beslissing waarover vooraf goed wordt nagedacht. Vooral het financiële aspect bepaalt of men al of niet een landbouwbedrijf overneemt. Zodra de knoop is doorgemaakt en men beslist om een landbouwbedrijf over te nemen, moeten heel wat documenten ingevuld en opgestuurd worden naar een waaier van instanties. Het is aangewezen dat de administratie rond een bedrijfsovername zoveel mogelijk gegroepeerd zou worden. Binnen het Agentschap voor Landbouw en Visserij moeten verschillende formulieren opgestuurd worden om allerhande overdrachten te regelen, zoals overdracht van toeslagrechten, melkquotum, zoogkoeienquotum. Naast overdracht van quota en rechten worden vaak ook een aantal verbintenissen overgenomen zoals agromilieuverbintenissen/beheersovereenkomsten. In de komende regeerperiode zal de administratie nagaan hoe

bedrijfsovernames en de daarmee gepaard gaande overdracht, administratief eenvoudiger kunnen worden georganiseerd.

Tevens zal gebruik gemaakt worden van de Europese mogelijkheid om de VLIF-steun bij eerste installatie op te trekken.

2.3.2. Het VLIF, motor voor innovatie en verduurzaming in de land- en tuinbouw

Financieel ondersteunt Vlaanderen de landbouweconomie via as 1 van het Programma voor Plattelandsontwikkeling. Het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) is en blijft het belangrijkste instrument om onze land- en tuinbouwbedrijven te ondersteunen in hun verdere bedrijfsontwikkeling. In 2008 verleende het VLIF 89,826 miljoen euro steun, waarvan 67,033 miljoen euro Vlaamse middelen. Hiermee werd de beschikbare vastleggingsmachtiging, net als de voorbije jaren, volledig opgebruikt. De steun had in 2008 betrekking op zowel de producenten (land- en tuinbouw), hun coöperaties, de agrovoedingssector en de omkaderingssector. In 2008 werd in 3.104 nieuwe dossiers van land- en tuinbouwproductenten VLIF-steun verleend. Het totale steunvolume (Vlaams + EU) dat hiermee overeenstemt, bedraagt 74,625 miljoen euro. Ruim 69% van het aantal gunstige dossiers zijn landbouwdossiers d.w.z. dossiers van bedrijven met hoofdzakelijk landbouwactiviteiten en veehouderij. Zij vertegenwoordigen 60% van het totale steunvolume. De overige 31% gunstige dossiers zijn tuinbouwdossiers. Die vertegenwoordigen 40% van het totale steunvolume.

De Vlaamse Regering blijft investeren in de toekomst van de land- en tuinbouw. Het VLIF zal vanaf 2010 gespijsd worden met 12 miljoen extra recurrente middelen. Bovendien komt er in 2010 een eenmalig bedrag van 3,5 miljoen euro bij. Deze bijkomende middelen stellen de sector in staat om zich voor te bereiden op de periode na de crisis.

De VLIF-steun aan landbouwbedrijven kan opgesplitst worden in steun aan de vestiging in land- en tuinbouw en steun aan de investeringen. Vestigingssteun dient om de jongeren aan te moedigen om zich in de sector als zelfstandig ondernemer te vestigen. Investeringssteun wordt verleend om de landbouwers aan te moedigen hun bedrijfsstructuren aan te passen aan de snel evoluerende en wisselende omstandigheden waarin de bedrijven actief zijn. In 2008 werd in 190 dossiers vestigingssteun verleend ter waarde van een totaal steunvolume van 9,900 miljoen euro. Voorts werden er 2.866 dossiers investeringssteun verleend. De totale steun bedroeg er 58,400 miljoen euro.

De steunverlening door het VLIF zal permanent geëvalueerd worden en indien noodzakelijk afgestemd worden op nieuwe noden van de land- en tuinbouwsector. Om steun te kunnen verlenen aan iedere landbouwbedrijfsleider die concurrentieel wil blijven en daartoe een eigen realistisch ontwikkelingstraject uitstippelt, werd een koerswijziging doorgevoerd in het investeringsbeleid. Waar voorheen de mogelijkheden op investeringssteun sterk bepaald werden door de vorm van de financiering, de schaalgrootte van het bedrijf, de subsector waarin het bedrijf actief was of de juridische structuur en de strategie van de onderneming, zijn de maatregelen nu breed toegankelijk.

Zowel bedrijven die inzetten op schaalvergroting en uitbreiding van de productie, als bedrijven die inzetten op diversificatie kunnen worden gesubsidieerd. De vennootschapsvorm wordt positief gediscrimineerd en financiering met eigen middelen wordt aangemoedigd. Door het oude marktbeleid geïnspireerde beperkende voorwaarden zoals grondgebondenheid werden afgeschaft.

Investeringsrichting op een meer duurzame landbouw zoals investeringen gericht op biologische landbouw, investeringen ter verbetering van het leefmilieu en het dierenwelzijn en een aantal diversificatie-investeringen worden via een significant hogere steun extra gestimuleerd. In toenemende mate zullen het beoogd doel en de verwachte effecten op de prestaties van het bedrijf aantoonbaar en meetbaar moeten zijn.

Het groeiende belang van innovatie in de landbouw, maar ook in de verwerkingssector wordt erkend. De steun aan de agrovoedingssector zal daarom meer gericht ingezet worden op innovatieve investeringen. In het licht hiervan zal een passend stimulerings- en beoordelingskader inzake innovatie in de agrovoedingssector, in samenwerking met deskundigen (overheid, academici, bedrijfswereld), worden opgestart.

Op Vlaams niveau wordt gezorgd voor coherentie tussen het investeringsbeleid en het milieu- en ruimtelijk beleid. Dit ruimtelijk- en milieubeleid is naast het investeringsbeleid immers de sturende factor voor de

structurele ontwikkeling van de bedrijven. Het verkrijgen van investeringssteun wordt strikt gekoppeld aan een correcte vergunningstoestand en het bezit van voldoende nutriëntenemissierechten.

Het groot belang dat de Vlaamse regering hecht aan investeringen en aangepaste structuren in de landbouw, blijkt uit het groot aandeel van die steunmaatregelen in het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling, het omvangrijk budget dat hiervoor jaarlijks gereserveerd wordt en de keuze van de aanwending van tijdelijk ter beschikking gestelde middelen door de EU:

- De middelen die aan Vlaanderen in de periode 2009-2011 toegekend worden uit het fonds voor de herstructurering van de suikerindustrie in de Europese Gemeenschap worden in ruime mate d.w.z. 6,5 van 8,3 miljoen euro, besteed aan investeringssteun ten gunste van suikerbietentelers. De actie is tijdelijk waardoor er een extra stimulerend effect van uitgaat. De aanvragen om steun worden met voorrang afgehandeld en de actie wordt van nabij gevolgd om de middelen gepast en integraal aan te wenden. Ook hier ligt de nadruk op investeringen gericht op de realisatie van een duurzame landbouw. De maatregel komt de bietentelers extra ten goede door de tijdelijke versoepeling van een aantal voorwaarden.
- Ook de middelen die Vlaanderen in de periode 2010-2013 verkrijgt op basis van de Health Check Verordening (modulatiemiddelen) en het economisch herstelplan van de EU-Commissie worden in grote mate aangewend d.w.z. 16,5 van de 29,5 miljoen euro, om investeringen in de land- en tuinbouw aan te moedigen. Bovenop die Europese middelen zal Vlaanderen nog een derde eigen middelen inzetten. Vertrekkend bij de EU-doelstellingen gaat de steun alleen naar investeringen die verband houden met klimaatverandering (energiebesparing en terugdringen emissies), productie van hernieuwbare energie en rationeel waterbeheer op land- en tuinbouwbedrijven.

Eind 2008 is het project re-engineering VLIF van start gegaan. Parallel aan dit project werd ook de werkgroep VLIF-veroeenvoudiging opgestart om de procedure van afhandeling waar mogelijk administratief te vereenvoudigen. De re-engineering zal leiden tot het optimaliseren van de dossierbehandeling naar een kortere doorlooptijd. Een koppeling met andere databanken van het Agentschap Landbouw en Visserij zal leiden tot efficiëntiewinsten en een correcter afwerkingsniveau. Ten slotte zal dit project moeten uitmonden in een webplatform waarbij de landbouwer de mogelijkheid krijgt om zijn VLIF-dossier online te raadplegen en waar hij zelf proactief kan optreden en zijn dossier vervolledigen.

2.3.3. Vorming en voorlichting

Investerings- en innovatie verhogen het aandeel van de kennis die beschikbaar is voor de land- en tuinbouw in zijn geheel, maar het is via een continu proces van opleiding, omscholing, training en onderwijs dat wij ervoor kunnen zorgen dat agrarische werknemers zelf over de nodige vaardigheden beschikken om tegemoet te komen aan de uitdagingen m.b.t. productiviteit en duurzaamheid. Uit onderzoek is gebleken dat managementvaardigheden en -beslissingen een cruciale invloed hebben op de prestaties van gelijkaardige landbouwbedrijven. De bedrijfseconomische resultaten van het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) zijn daarbij een uitstekend hulpmiddel en vergelijkingspunt. Het LMN zal verder uitgebouwd worden om ook multifunctionele landbouwactiviteiten op te volgen.

Ik wil daarom de diversiteit van het vormingsaanbod voor landbouwers verhogen en de drempel voor het volgen van opleidingen verlagen door het aanbieden van opleidingen via internet te stimuleren. Daartoe wordt een regelgeving voor de subsidiëring van opleidingen via e-learning uitgewerkt.

Zeker in moeilijke tijden moeten de beschikbare middelen en bestaande krachten aangewend worden in geconcentreerde acties. Met zorg voor verhoogde efficiëntie zullen het ILVO, de praktijkcentra en de voorlichtingsdiensten hun activiteiten nog meer dan in het verleden op elkaar afstemmen. Ze zullen complementair werken opdat de beste kennis op de meest geschikte manier bij de gebruiker terechtkomt.

Aan het Departement Landbouw en Visserij zal gevraagd worden om jaarlijks een voorlichtingsplan op te maken.

2.3.4. Bedrijfsadviesing

Sinds 2007 kunnen land- en tuinbouwers subsidies aanvragen wanneer zij in het kader van het bedrijfsadviesstelsel (BAS) een veelzijdig advies inwinnen bij een erkende adviesdienst. Via dit adviesstelsel wordt de land- of tuinbouwer uitgebreid geadviseerd over de randvoorwaarden in het gemeenschappelijk landbouwbeleid; de normen die gelden voor het goed in landbouw- en milieuconditie

houden van de landbouwgrond; de arbeidsveiligheid op het bedrijf en bedrijfsoptimalisatie op economisch en milieukundig gebied. Indien nodig wordt er ook vermarktingsadvies gegeven.

Het opzetten van dit BAS volgde uit de Europese regelgeving die onder meer bepaalt dat het advies minstens over de randvoorwaarden moet gaan.

De komende jaren wil ik de landbouwers blijven ondersteunen bij de optimalisatie van hun bedrijfsvoering, zowel op economisch gebied als op gebied van milieueffecten.

In de loop van de regeerperiode zal het bedrijfsadviesstelsel verder worden geëvalueerd en, waar nodig, bijgestuurd worden.

2.4. Innovatieve landbouw

Onderzoek en ontwikkeling vormen het fundament van productiviteit en innovatie in om het even welke sector en dit wordt ook erkend in de Europese Lissabonstrategie. De specifieke uitdagingen voor de landbouw- en voedingssectoren hebben betrekking op het veranderend klimaat en de uitstoot van broeikasgassen, de achteruitgang van de biodiversiteit, de toenemende druk op inputs zoals grond, water, energie en voedingsstoffen; de stijgende, concurrerende en fluctuerende vraag naar landbouwgrondstoffen; de vraag naar de productie van publieke goederen en de noodzaak om de totale milieu-impact te reduceren. Dit alles moet echter ook op een rendabele manier gebeuren.

Fundamenteel onderzoek biedt essentiële onderbouwende kennis, maar dit moet vastgelegd en vertaald worden naar praktische oplossingen op niveau van het landbouwbedrijf en dit voor een breed scala van verschillende gewassen, bedrijfstypen en vee-soorten.

Technologie is altijd al de kern geweest van de landbouwpraktijk en de landbouwsector is ook een gebruiker van en innovator voor wetenschap en technologie en een aandrijver van innovatie.

2.4.1. Witboek Landbouwonderzoek

Het Platform voor Landbouwonderzoek, waarin vertegenwoordigers zetelen van de onderzoeksinstituten, praktijkcentra, landbouworganisaties en het beleid, heeft in maart 2009 het Witboek Landbouwonderzoek officieel voorgesteld. Het Witboek ondersteunt de Vlaamse landbouwsector om de komende jaren competitief te blijven en vormt een eerste etappe in het vorm geven aan een nieuwe visie voor de landbouw. Met het tot stand komen van deze nieuwe visie zal onvermijdelijk ook de manier waarop landbouwonderzoek wordt uitgevoerd en georganiseerd mee moeten evolueren. Vijf uitdagingen worden naar voren geschoven:

- het uitbouwen van onderzoek als basis voor innovatie door een betere verankering;
- het identificeren van prioritaire onderzoeksdomeinen en kennisvragen;
- het realiseren van een betere afstemming van de financiering;
- het bijsturen van de organisatie van het onderzoekslandschap en de doorstroming van informatie;
- de valorisatie van opgebouwd intellectueel kapitaal.
 - o Deze uitdagingen zullen worden ingevuld aan de hand van volgende centrale onderzoeksthema's die corresponderen met de belangrijkste actuele uitdagingen voor het landbouwonderzoek, namelijk: Genetica en biodiversiteit
 - o Optimalisatie van groei- en productiefactoren
 - o Ketenwerking
 - o Kwaliteit van landbouwproducten en maatschappelijke rol van voeding
 - o Multifunctionaliteit van landbouw

Het Platform voor Landbouwonderzoek heeft begin 2009 in voorbereiding van het Witboek Landbouwonderzoek zijn eigen werking geanalyseerd en afspraken gemaakt over een nieuwe aanpak. Deze zelfreflectie zorgde voor een hernieuwde dynamiek. De leden engageren zich voor een verdere optimalisatie van de samenwerking tussen de onderzoeksinstituten en het efficiënt ontwikkelen en behoud van competenties. Jaarlijks zullen er initiatieven of adviezen uitgewerkt worden rond een aantal concrete thema's zoals kennisdoorstroming, de EU-onderzoeksagenda, de organisatie van het landbouwonderzoeklandschap,...

2.4.2. Onderzoekinstellingen

Het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO)

Met het initiatief ILVO 2020 schrijft ILVO zich in in de geest van het Witboek Landbouwonderzoek. De negen programma's van ILVO 2020 'vertalen' het Witboek naar de ILVO-reëliteit. ILVO zal de vernieuwing zoeken en ontwikkelen in systeemvernieuwing maar ook in proces- en productvernieuwing. Voor het uitvoeren van onderzoek in de innovatie beschikt ILVO over belangrijke troeven. Enerzijds beschikt het instituut over de flexibiliteit om basisonderzoek te vertalen naar toepassingen onder industriële omstandigheden. Anderzijds zijn de ILVO-onderzoekers de perfecte schakel tussen het fundamenteel onderzoek en de sectoren en kunnen zij in hun uitgebreid netwerk een antwoord bieden op de vraag naar vernieuwend onderzoek.

Voor de uitvoering van zijn negen onderzoeksprogramma's zal ILVO in de eerste plaats een beroep doen op zijn eigen competente onderzoekers uit diverse disciplines. Het is echter evident dat voor het behandelen van gemeenschappelijke onderzoeksvragen en met zorg voor de hoogste efficiëntie, de ILVO-onderzoekers hun deskundigheid zullen aanvullen met die van hun collega's in binnen- en buitenland; de Vlaamse praktijkcentra zijn hierbij natuurlijke partners, maar ook samenwerking met andere stakeholders uit de diverse sectoren is noodzakelijk.

Het ILVO zal tijdens deze legislatuur extra aandacht besteden aan de technologie-overdracht richting ontwikkelingslanden. In dit kader zal er naar synergie worden gezocht met het beleidsdomein ontwikkelingssamenwerking.

Er zullen verder inspanningen worden geleverd om de campus in Melle/Merelbeke te moderniseren. De nieuwe proeffabriek wordt in gebruik genomen. Voor de plantensector zal een aanvang worden genomen met de bouw van een ultra moderne onderzoekserre en voor de dierlijke sector zullen de stallen worden gemoderniseerd of vernieuwd.

Praktijkcentra

De praktijkcentra in de plantaardige sector zijn uitgegroeid tot speerpunten in de groepsvoorlichting.

In de loop van de regeerperiode zal ik het wetgevend kader voor de praktijkcentra versterken en hun erkenning verstevigen. Hierbij wordt ook de dierlijke sector betrokken. De uitwerking van de nieuwe regelgeving zal in nauwe samenwerking met de provincies gebeuren. Het blijvende nut van de praktijkcentra als het instrument om resultaten van onderzoek naar de landbouwers te laten doorstromen, wordt hiermee bevestigd.

Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw en voeding (NOBL)

Een van de aanbevelingen van het Witboek Landbouwonderzoek is de samenwerking tussen onderzoekinstellingen bevorderen. NOBL (Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw en voeding) brengt vertegenwoordigers uit onderzoekinstellingen, praktijkcentra, beleid en de biologische sector in Vlaanderen samen. In de Onderzoeksagenda biologische landbouw 2008-2012 bracht het netwerk onderzoeksthema's samen die belangrijk zijn voor de verdere ontwikkeling van de biologische landbouw. Vanuit deze onderzoeksagenda zal NOBL impulsen geven om nieuwe onderzoeksprojecten te initiëren waarbij de link tussen fundamenteel en praktijkonderzoek als belangrijk wordt beschouwd.

Een optimale afstemming van NOBL, het Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting Biologische Teelt en de bedrijfsnetwerken in de biologische sector moet zorgen voor gedragenheid vanuit de sector en goede terugkoppeling van resultaten naar de sector.

Flanders Fruit Research (FFR)

Flanders Fruit Research is een nationaal en internationaal samenwerkingsverband voor kennis en innovatie, en coördineert het fruitonderzoek in Vlaanderen waarbinnen belanghebbenden terecht kunnen met wetenschappelijke, technologische en socio-economische vragen op het vlak van fruit. FFR heeft tot doel toegevoegde waarde voor alle actoren in de fruitketen "van producent tot consument" te creëren en daarbij de competitiviteit van de Vlaamse fruitsector te verhogen. FFR doet dit door middel van kennisontwikkeling, kennisverspreiding en valorisatie van kennis en expertise.

2.4.3. Innovatiebeleid voor de landbouwers

Het Vlaamse innovatiebeleid is de voorbije 30 jaar sterk veranderd. De jaren '80 werden gekenmerkt door een 1ste generatie beleid, waarbij innovatie beschouwd werd als een lineair proces dat startte in het labo van de onderzoeker en dat, na verschillende tussenstappen, leidde tot de toepassing van nieuwe kennis in commerciële producten. Met de evolutie naar een 2de generatie innovatiebeleid kwam de erkenning dat innovatieprocessen zich afspelen in een complexe omgeving die gekenmerkt wordt door feedback. In Vlaanderen uitte zich dat door het Innovatiedecreet dat de wettelijke basis vormt voor een geïntegreerde visie op innovatie. Vandaag evolueren we echter steeds meer naar een innovatiebeleid van de 3de generatie. Dat is een horizontaal beleid waarbij innovatie op de agenda van ieder beleidsdomein staat en waarbij de innovatiesysteemgedachte centraal staat.

Innovatie in de land- en tuinbouwsector wordt vandaag al via verschillende manieren ondersteund, maar dit gebeurt nog tamelijk gefragmenteerd. Om ook in deze sector te evolueren naar een 3de generatie innovatiebeleid is het belangrijk om eventuele hinderpalen voor innovatie weg te werken en tegelijk ook een beter inzicht te krijgen in het innovatie-instrumentarium. Door de instrumenten die vandaag beschikbaar zijn in de land- en tuinbouw te vergelijken met diegene in een algemene economische context kunnen eventuele hiaten geïdentificeerd worden. Aansluitend moet ook de toepasbaarheid en de efficiëntie van de instrumenten geëvalueerd worden om zo te evolueren naar een performant innovatiesysteem.

3. Landbouwers krijgen kansen

3.1. Bedrijfsontwikkelingen

De ondersteuning die aangeboden wordt door mijn beleid maakt geen onderscheid tussen vormen en soorten van bedrijven. Binnen de contouren van het beleidskader krijgen alle landbouwers de vrijheid om eigen keuzes te maken en hun bedrijfsvoering te optimaliseren. In zijn bedrijfsoptimalisatie moet de landbouwer ook kunnen kiezen voor het omvormen van zijn bedrijf naar een vennootschapsvorm.

3.1.1. Multifunctionele bedrijven: hoeveproducenten, zorgboerderijen, hoeveroerisme en landschap- en natuurbeheer,.....

Verschillende bedrijven kiezen voor de weg van de verbreding. De uitbouw van thuisverkoop is één van de verbredingalternatieven binnen de land- en tuinbouwsector. Op die manier kan extra toegevoegde waarde gecreëerd worden. Om zich te onderscheiden is kwaliteit een eerste vereiste. Daarnaast slagen vele bedrijven erin om met innovatieve producten met een lokale herkenbaarheid iets extra's te bieden.

In proces van verbreding wordt er meestal een goede overgang gemaakt van een kleinschalige naar een professionele aanpak. Om economisch haalbaar te zijn is een zekere schaalgrootte noodzakelijk. Hiervoor moet er een beroep kunnen worden gedaan op professionele omkadering en advies.

Ik wil hierin de sector de nodige kansen geven en ondersteuning bieden via een aantal initiatieven zoals een wetgevend kader voor hoeveproducten en de verdere uitbouw van het Steunpunt Hoeveproducten. De verkoop van hoeveproducten kan verder gestimuleerd worden via de promotionele werking van VLAM. Een verdere uitbreiding van het aantal producten onder het label "Erkend Verkooppunt Hoeveproducten" is hier het meest aangewezen spoor. Momenteel zijn al meer dan 230 producenten toegetreden tot dit label. In het kader van de leefbaarheid van deze verbreding zal verder onderzoek worden verricht naar de rentabiliteit van hoeveproducten.

In de vorige legislatuur ben ik gestart met een subsidieregeling voor zorgboerderijen. Deze vorm van verbreding op het landbouwbedrijf is inmiddels uitgegroeid tot een volwaardige en kwaliteitsvolle nevensector die zijn waarde bewezen heeft, bijvoorbeeld in de bijzondere jeugdzorg en in time-out projecten in samenwerking met de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's). De tijd is gekomen om dit initiatief in te bedden in het reguliere beleid van de andere beleidsdomeinen zodat zorg op het landbouwbedrijf verder kan doorgroeien in maturiteit en kwaliteit.

Ik wil eveneens werk maken van een erkenning van de zorgboerderij in het Europees landbouwbeleid als een volwaardig facet van een duurzaam plattelandsbeleid dat recht heeft op ondersteuning vanuit het tweede pijlerbeleid van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

3.1.2. Biolandbouw in de pioniersrol

Het stimuleren van de binnenlandse productie van bioproducten is een centraal onderdeel van het Strategisch Plan Biologische Landbouw 2008-2012 dat tijdens de komende regeerperiode in nauwe samenwerking met Bioforum Vlaanderen, Boerenbond en Algemeen Boerensyndicaat verder uitgevoerd zal worden.

Met het omschakelingsproject "Boer zoekt bio", de tweede hefboom van het strategisch plan, zal de komende jaren volop ingezet worden op 'meer omschakeling'. Dit project moet de drempel voor omschakeling verlagen door voldoende te informeren en te zorgen voor een nauwgezette begeleiding van de stappen tot omschakeling. Andere hefbomen binnen het Strategische Plan Biologische landbouw hebben ook als doel de omschakeling naar biologische landbouw te faciliteren. Met het project "Keten zoekt bio" wordt ervoor gezorgd dat de Vlaamse biolandbouwers gemakkelijker toegang krijgen tot de afzet van bioproducten via de groothandel, zodat deze laatste minder afhankelijk wordt van import uit het buitenland. Verder worden verschillende studies uitgevoerd naar de rentabiliteit van biologische landbouwbedrijven. De resultaten van deze studies zullen ook gebruikt worden in de begeleiding van de omschakeling. Het is daarnaast ontzettend belangrijk dat landbouwers voldoende ondersteuning krijgen in hun eerste stappen naar omschakeling en gedurende de eerste paar jaar in omschakeling. Er zal hiervoor gekeken worden hoe vanuit de praktijkcentra meer voorlichters kunnen opgeleid en gerekruteerd worden. Om de voorlichters en landbouwers meer toegang te geven tot informatie aangaande de biologische productiemethoden en bedrijfsvoering wordt een BIO-kennissenetwerk opgericht in samenwerking met de partners actief in onderzoek binnen dit domein.

Dit zal resulteren in een portaalsite waar alle beschikbare kennis samengebracht wordt. Binnenkort zal ook het Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting Biologische Teelt, afgekort CCBT, worden opgericht. Dit nieuwe centrum heeft tot doel om het praktijkgericht onderzoek en voorlichting ten behoeve van de biologische teelt te coördineren en te stimuleren in Vlaanderen. Voor de werking van het CCBT zal ik specifieke middelen uittrekken.

Naast het stimuleren van de binnenlandse productie is het ook belangrijk de vraagzijde te blijven bewerken via consumentencommunicatie.

Wat de communicatie i.v.m. biolandbouw betreft zullen extra inspanningen worden geleverd om alle betrokken spelers (Bioforum, VLAM, NGO's, ...) beter met elkaar te doen samenwerken. Dit moet belangrijke efficiëntiewinsten opleveren.

De concretisering van acties die passen binnen de verschillende hefboomen van het Strategische Plan Biologische landbouw zullen weergegeven worden in de jaarplannen, die ik zal voorleggen aan het Vlaams Parlement.

3.1.3. Samenwerking in de landbouw

We mogen niet vergeten dat de economische rentabiliteit van een aantal schakels uit het productieproces vaak te laag is om die op bedrijfsniveau op te nemen. Samenwerkingsvormen tussen landbouwers kunnen hier een antwoord op bieden. De sterkste coöperaties in handen van landbouwers hebben zich vandaag veel verder ontwikkeld dan hun oorspronkelijke productietaken en zijn ook bezig met activiteiten die waarde toevoegen en extra winst creëren voor de leden. Vlaanderen heeft veel ervaring met samenwerkingsverbanden zoals coöperaties en telersverenigingen. Het blijft een belangrijk aandachtspunt om samenwerkingsverbanden in land- en tuinbouw te ondersteunen.

3.1.4. GGO-boeren

Ook de Vlaamse landbouwer moet, indien hij dit wenst, de mogelijkheid krijgen om genetisch gemodificeerde gewassen of GGO's te telen. Vandaag gebeurt dit nog niet, omdat het voorlopig enige GGO dat toegelaten is voor teelt binnen de EU een insectenresistente maïs is, die geen meerwaarde biedt in onze gematigde streken. Toekomstige EU-goedgekeurde GGO's moeten echter de nodige kansen krijgen op Vlaamse bodem.

Om de keuzevrijheid van de consument te vrijwaren en om economische schade als gevolg van vermenging zoveel mogelijk te vermijden, werd de zogenaamde co-existentie van GGO's in het leven geroepen. De co-existentie van GGO's omhelst een pakket van maatregelen waaraan landbouwers, loonwerkers en andere betrokkenen zich moeten houden om de "samenleving" van de verschillende productietypes, genetisch gewijzigd, gangbaar en biologisch in de praktijk te realiseren.

Tijdens de vorige legislatuur keurde het Vlaams Parlement een kaderdecreet goed, dat de basisprincipes van deze maatregelen in wetgeving giet. Nu is het noodzakelijk om snel werk te maken van de uitvoeringsbesluiten, zodat Vlaanderen klaar zal zijn om de teelt van de eerste GGO op het veld in goede banen te leiden. Ten eerste zal de Vlaamse Regering de uitwerking en goedkeuring van enkele besluiten op zich nemen. Deze besluiten bepalen, zoals opgenomen in het decreet, de nadere regels en modaliteiten van de nodige opleiding, kennisgevingen, bezwaarschriften en aanvragen enerzijds en van de gewasspecifieke en teelttechnische maatregelen anderzijds. Ten tweede zal ook de administratie de nodige inspanningen moeten doen om op een correcte en efficiënte manier de voorgeschreven administratieve procedures op te volgen, te beheren en de controles op de wetgeving uit te voeren.

Het ILVO zal onderzoek verrichten om de toepasbaarheid van deze wetgeving in de praktijk uit te testen met het oog op eventuele verbeteringen.

3.1.5. Boeren op een Kruispunt

Zeker in tijden van crisis verdient de armoedeproblematiek in de sector bijzondere aandacht. De uitdagingen waarmee land- en tuinbouwers vandaag geconfronteerd worden, zijn immers niet voor iedereen haalbaar. Daarom werd op 1 februari 2007 Boeren op een Kruispunt opgericht. De organisatie houdt zich bezig met sensibiliseren, individuele hulpverlening en preventie. Hulpverlening aan bedrijven met problemen is uitgegroeid tot de belangrijkste bezigheid. Per sector bekeken, doen vooral rundvee- en varkensbedrijven een beroep op de vzw. De sterk gestegen energiekosten brengen ook heel wat glastuinders in moeilijkheden en daarnaast komen ook bedrijven met vollegrondsgroenten regelmatig aankloppen. Het zijn niet noodzakelijk

de kleinste bedrijven die in de problemen komen. Ook grote bedrijven of bedrijven in sectoren waar het momenteel relatief goed gaat, doen beroep op de vzw. De meest voorkomende problemen zijn terug te brengen onder de noemer ‘technische’ (44%) problemen. Hieronder vallen alle knelpunten die een globale technische aanpak vereisen. Andere problemen waar de hulpverleners mee geconfronteerd worden, zijn financiële (35%), maar ook psychologische (12%) problemen.

Ik vind het dan ook noodzakelijk dat deze land- en tuinbouwers ondersteund en begeleid worden. Door de subsidiëring van Boeren op een Kruispunt vanuit de Vlaamse overheid kan deze ondersteuning en begeleiding optimaal gebeuren. Verder zal ik ook de brochure ter ondersteuning van land- en tuinbouwers die hun bedrijvigheid volledig of gedeeltelijk willen beëindigen, geactualiseerd worden.

Ik zal hierover overleg plegen met mijn collega bevoegd voor de coördinatie van het armoedebeleid.

3.2. Ruimte voor landbouw

Het is voor een agrarisch ondernemer van groot belang dat er voor zijn onderneming ruimte bestaat met voldoende juridische zekerheid over de bestemming van die ruimte. In nauw overleg met de sector zal ik zorgen voor de verdere juridische verankering van het agrarische gebied en de afbakening van de verschillende buitengebiedfuncties conform de taakstellingen van het huidige Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Daarnaast heb ik blijvend aandacht voor de verdere uitwerking van het flankerende beleid bij grote infrastructuurwerken via een decretaal initiatief en de faire uitvoering van de regelingen voor kapitaalschade en gebruikersschade.

3.2.1. Afbakening agrarisch gebied

Voor alle 13 buitengebiedregio's is de visievorming afgerond en hebben we met de Vlaamse Regering 538.015 ha agrarische bestemmingen van het gewestplan als herbevestigd agrarische gebied vastgelegd. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is dat de rechtszekerheid van deze herbevestigde gebieden moet worden gewaarborgd. Ik pleit er dan ook voor dat er werk gemaakt wordt van de verdere juridische verankering van deze gebieden.

Het agrarisch gebied bestaat uit sterk gedifferentieerde gebieden. De zuiver agrarische gebieden kunnen uitsluitend voor landbouwdoeleinden gebruikt worden, wat niet wegneemt dat andere sectoren een nevenfunctie kunnen hebben.

In de komende jaren dienen de ruimtelijke uitvoeringsplannen te worden opgemaakt. De impact hiervan op de aanwezige landbouwers wordt als zwaar ingeschat. Om deze impact in kaart te brengen dienen landbouwimpactstudies en landbouweffectenrapportages te worden opgesteld zodat het nodige flankerend beleid op maat van de betrokken landbouwers kan worden uitgewerkt.

Een degelijke, kwantitatief en kwalitatief onderbouwde afbakening kan ervoor zorgen dat er een groter draagvlak en een betere toekomstvisie is voor de invulling van de diverse gebieden. Hierbij is het van belang dat landbouwbedrijfsleiders voldoende rechtszekerheid krijgen voor het verder uitbouwen van hun landbouwbedrijf. De differentiëring van het agrarisch gebied kan tot stand komen in een breder overleg.

De eigen adviesverlening van het Departement Landbouw en Visserij in het agrarisch gebied zal grondig geëvalueerd worden, mede in het licht van de huidige evoluties op het platteland en het wijzigend karakter van onze landbouwbedrijven.

3.2.2. Glastuinbouwbedrijvzones

Gelet op de noodzaak tot vernieuwing en schaalvergroting en de dikwijls te beperkte plaatselijke uitbreidingsmogelijkheden is er duidelijk behoefte aan nieuwe vestigingsmogelijkheden voor glastuinbouw.

Met het actieplan “Naar een duurzamere glastuinbouw in Vlaanderen” beoogt de Vlaamse Regering op het vlak van ruimtelijke ordening een beleid gebaseerd op 3 evenwaardige sporen:

- vestiging, uitbreiding en vervanging van solitaire bedrijven om het even waar in het agrarische gebied maar getoetst aan de criteria van het toetsingskader;
- stimulering van de ontwikkeling van glastuinbouw in regio's waar al glastuinbouw geconcentreerd is;
- stimulering van de ontwikkeling van glastuinbouwbedrijvzones waar door middel van clustering schaafeffecten gecreëerd kunnen worden.

Met clustering en de ontwikkeling van glastuinbouwbedrijvzones kunnen er op bepaalde vlakken (ruimte, energie, watergebruik en zuivering, conditionering, afval ...) interessante samenwerkingsvormen ontstaan zowel binnen de sector als met partners buiten de sector. Restwarmte en CO₂ afkomstig van WKK- en andere installaties kan men bijvoorbeeld afleiden naar de glastuinbouw waar deze restproducten nuttig gevaloriseerd kunnen worden.

Bij de ontwikkeling van geclusterde glastuinbouwzones wordt planmatig te werk gegaan rekening houdende met de structuur van de netwerken van gas en elektriciteit en het potentieel aan decentrale energieproductie.

Anno 2009 zijn al een drietal glastuinbouwprojecten (+/- 70 ha netto glas) op het vlak van ruimtelijke ordening met een RUP goedgekeurd (Stokstorm, Oudenburg en Roeselare). Tal van andere projecten op gewestelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau zitten in de pijplijn en zullen door mijn beleid verder ondersteund worden.

Samen met de sector zal er gezocht worden naar de beste manier waarop deze glastuinbouwbedrijvzones kunnen beheerd en uitgebaat worden.

3.3. Afstemming met water en natuur

3.3.1. Landbouw en water

Duurzaam waterbeheer is een van de terreinen waar landbouw nog heel wat mogelijkheden heeft, zowel wat betreft kwantiteit als kwaliteit van het waterverbruik. We werken verder aan het concept blauwe diensten en aan de uitwerking van deze diensten die door landbouwers worden geleverd tegen een gepaste vergoeding. De verdere uitwerking en uitvoering van de waterbeheerplannen en bijhorende actie- en maatregelenprogramma's zullen gebeuren met respect voor de landbouw. Veel aandacht zal daarbij gaan naar het ontwikkelen van win-winsituaties voor landbouw en waterbeheer en naar het inzetten van de best beschikbare instrumenten om nadelige effecten voor de land- en tuinbouw te beperken of te milderen. Er zal gestreefd worden naar een meer rationeel watergebruik in de land- en tuinbouw, waarbij zowel het gebruik van minder water, als het aanwenden van alternatief water dient bekeken. Op bedrijfsniveau kan dit bijvoorbeeld via wateraudits.

In het ontwerp van maatregelenprogramma horend bij de eerste stroomgebiedbeheerplannen is voorzien dat een landbouwimpactstudie – en bij uitbreiding een landbouweffectenrapport- zal uitgevoerd worden bij projecten met een ruimtelijke claim op landbouwgronden.

Binnen de krijtlijnen van in het Europese waterbeleid toelaatbare afwijkingen zullen met het oog op de leefbaarheid en het behoud van de landbouw in Vlaanderen, waar nodig, deze aspecten afgewogen worden en in rekening gebracht worden.

3.3.2. Landbouw en natuur

De door de EU opgelegde instandhoudingdoelstellingen hebben een invloed op de Vlaamse land- en tuinbouw. Het is daarom noodzakelijk om ook bij de landbouw een draagvlak te realiseren voor dit proces en de sector intensief te betrekken bij de realisatie ervan. Bij de uitvoering van de instandhoudingmaatregelen dienen de nodige flankerende maatregelen te worden voorzien voor de getroffen landbouwers van dit proces. Het is daarbij uitermate belangrijk dat de verschillende open ruimtprocessen en de agromilieumaatregelen samensporen.

3.3.3. LIS en LER

Een landbouwimpactstudie (LIS) is een computermatige landbouwanalyse op basis van beschikbare landbouw- en gebiedsgegevens waarmee op relatief korte tijd een inschatting gemaakt kan worden van de impact van ruimte-innemende initiatieven. Een landbouweffectenrapport (LER) is een meer uitgebreide landbouwstudie waarbij ook de betrokken landbouwers worden geënkquêteerd zodat de bedrijfseconomische situatie volledig in beeld gebracht wordt. Deze studies zijn onontbeerlijk bij alle projecten en processen met een belangrijke impact op de aanwezige landbouwstructuur.

Uit de talrijke ervaringen is gebleken dat deze methodiek van landbouwimpactstudie en landbouweffectenrapport uitstekende faciliterende instrumenten zijn. Ze creëren immers meer draagvlak zowel bij de projectuitvoerders als bij de getroffen landbouwers.

3.3.4. Vergoeding van schade en flankerend beleid

Voor de gebruikersschade en bij de vergoedingen van de financiële instrumenten van het waterbeleid werd een nieuwe werkwijze voor de berekening van een geïndividualiseerde vergoeding door de Vlaamse regering goedgekeurd. Ik zal er in nauw overleg met de sectoren voor zorgen dat de operationalisering, de opvolging en de evaluatie van deze werkwijze toegepast zal worden. De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) staat in voor de uitvoering van deze maatregel.

Het in uitvoering zijnde flankerende beleid voor de landbouw in het Sigma-proces kreeg navolging bij andere processen met grote ruimte innamen, zoals de havenuitbreidingen. Het is nu kwestie om aandacht te blijven hebben voor de uitvoering en tevens nieuwe mogelijkheden te blijven onderzoeken, zoals een stimulus bij het aanvaarden van een toegewezen pachter voor de eigenaar. Daarnaast zal ik de nodige initiatieven nemen om een wettelijk kader te scheppen voor dit beleid. De VLM bereidt, in samenwerking met het beleidsdomein landbouw en visserij het beleid voor. Wat onteigeningen betreft wordt een vergelijking opgemaakt met onze buurlanden, waarin zowel de procedure als de financiële compensatie aan bod komt.

4. Duurzame landbouw in een duurzame economie

4.1. Landbouwbeleid draagt bij tot duurzame ontwikkeling

Tijdens de Agenda 2000-hervorming van eind vorige eeuw werd duurzaamheid, naast multifunctionele landbouw en levensvatbaarheid van het platteland, toegevoegd aan de beleidsintenties van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Het Europees landbouwbeleid zet dus al geruime tijd landbouwbedrijven aan om op een maatschappelijk verantwoorde manier te ondernemen en te streven naar een goed evenwicht tussen “people”, “planet” en “profit”. Door de jaren heen heeft de doelstelling van een duurzame landbouw een concretere invulling gekregen. Zo gaf de Europese Raad van Göteborg in juni 2001 meer inhoud aan de heroriëntering naar een meer duurzame landbouw, als onderdeel van het akkoord over de strategie voor duurzame ontwikkeling.

Met de “Mid Term Review” van 2003 werden directe betalingen in belangrijke mate ontkoppeld van de productie, en werden maatschappelijke bezorgdheden zoals natuurzorg en dierenwelzijn via de randvoorwaarden opgenomen. Het randvoorwaardenstelsel houdt in dat de uitbetaling van rechtstreekse steun gekoppeld is aan de naleving van randvoorwaarden. Indien de producent één of meer randvoorwaarden niet naleeft, moet hij er rekening mee houden dat hij minder Europese steun uitbetaald kan krijgen. De randvoorwaarden bestaan enerzijds uit verschillende beheerseisen die voortvloeien uit een aantal Europese verordeningen en richtlijnen die betrekking hebben op milieu, volksgezondheid, diergezondheid, gezondheid van planten en dierenwelzijn. Anderzijds omvatten de randvoorwaarden eveneens minimumeisen met het oog op het in goede landbouw- en milieuconditie houden van landbouwgrond.

Met de Health Check van 2008 werd besloten om middelen van de eerste pijler van het GLB over te dragen naar de tweede pijler, ten einde binnen landbouw meer te kunnen werken aan de strijd tegen en aanpassing aan klimaatverandering, het waterbeheer, het tegengaan van biodiversiteitsverlies, en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.

Hierna geef ik mijn visie weer aangaande de relatie tussen landbouw, leefmilieu en dierenwelzijn. Deze visie zal ik dan ook via de gepaste kanalen bij de Europese Commissie verdedigen. Europa en het GLB kunnen ook na 2013 een grote toegevoegde waarde leveren aan de verdere verduurzaming van landbouwproducten en –processen. Dit omdat vele van de toekomstige uitdagingen – zoals het verlies aan biodiversiteit, dierenwelzijn, de strijd tegen en de aanpassing aan klimaatverandering, en de toenemende druk op natuurlijke hulpbronnen – een gecoördineerde Europese samenwerking vereisen. Bovendien zal de combinatie van een stijgende wereldvoedselvraag met druk op natuurlijke hulpbronnen, Europa in de toekomst ertoe aan te zetten om het concept van “groene groei”, waarbij verduurzaming en verdere productiviteitsstijging hand in hand gaan, tot bij onze landbouwbedrijven te brengen.

Het randvoorwaardenstelsel blijft een waardevol instrument voor een duurzame landbouw met oog voor het milieu, zijn omgeving en het dierenwelzijn. Wel moeten we er over waken dat de randvoorwaarden beheersbaar blijven en de administratieve lasten voor zowel de producent als de overheid binnen aanvaardbare perken blijven. Een grondige evaluatie van het huidige stelsel moet leiden tot een eenvoudig maar doeltreffend systeem zonder afbreuk te doen aan zijn initiële doelstellingen. Landbouwbedrijven die naast het naleven van de randvoorwaarden ook acties ondernemen die bijdragen aan verduurzaming zonder daar vanuit de markt voor vergoed te worden, moeten vanuit het GLB meer gestimuleerd worden.

Gezien de sterke regionale verschillen op het gebied van duurzaamheidsuitdagingen dienen de lidstaten voldoende flexibiliteit te krijgen bij de uitvoering van dit beleid. De rol van het GLB moet bestaan uit het kaderen en steunen van het nationale en regionale beleid, het bevorderen van de onderlinge samenwerking en het toezicht op het respecteren van een gelijk speelveld tussen lidstaten.

Tot slot moet Europa via internationale afspraken ertoe bijdragen dat de Europese duurzaamheidsdoelstellingen ook internationaal navolging kennen.

4.2. Plattelandsontwikkelingsbeleid

Het PDPO II zal onverkort worden uitgevoerd. Ik zal er voor zorgen dat het voorziene budget optimaal gebruikt wordt om de problemen waar de landbouwers en het platteland vandaag mee geconfronteerd worden, te verhelpen. In 2010 plan ik ook nieuwe maatregelen op het vlak van de nieuwe uitdagingen die

door de Europese Commissie in het kader van de Health Check en van het Economische Herstelplan gesteld worden. In dit kader zullen extra middelen ter beschikking gesteld worden van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) om milieugerichte investeringen te subsidiëren die betrekking hebben op waterbeheer, hernieuwbare energie en klimaatverandering. Voor milieugerichte investeringen binnen de agrovoedingssector worden eveneens extra middelen ter beschikking gesteld. De financiële middelen voor agromilieumaatregelen die inspelen op waterkwaliteit, klimaatverandering en biodiversiteit worden eveneens opgetrokken. In het kader van het gewijzigde Europees gewasbeschermingsbeleid heb ik ook een nieuwe agromilieumaatregel ter goedkeuring aan de Europese Commissie voorgelegd namelijk feromoonverwarring als bestrijdingstechniek in de pitfruitteelt. Los van de Health Check en het Economische Herstelplan heb ik in het kader van het Vlaams Actieplan voor de Paardenhouderij een maatregel voorgesteld die opgenomen zal worden in de gebiedsgerichte werking van As 3.

In 2012 zal ik de voorbereiding starten voor de opmaak van PDPO III, het derde programma voor plattelandontwikkeling, dat de periode 2014-2020 zal omvatten. Bij de besprekingen op Europees niveau terzake, zal ik er sterk op toezien dat het duurzame karakter van de Vlaamse landbouw verder kan versterkt worden via investeringen, beheersovereenkomsten, diversificatie van landbouwbedrijven en dat er ruimte is voor specifieke plattelandmaatregelen die voor Vlaanderen van belang zijn. In overleg met alle betrokken partners zal ik een voorstel voor een evenwichtig en sterk Vlaams programma opmaken dat oplossingen aanreikt voor de noden van de Vlaamse landbouw, het platteland en zijn omgeving. De mid term evaluatie van PDPO II, die in 2010 wordt uitgevoerd, zal hierbij een zeer nuttige leidraad zijn. Maatregelen met een grote impact en een grote kosteneffectiviteit genieten de voorkeur. Om de participatie aan de voorziene maatregelen zo groot mogelijk te maken, zal de administratieve last beperkt worden.

Wat de opvolging van het PDPO betreft wens ik op enkele nieuwe initiatieven voor de komende regeerperiode te wijzen. Nieuw in de programmeringsperiode 2007-2013 is dat aan de lidstaten ook gevraagd wordt om een evaluatie tijdens de uitvoering te houden. Dit houdt voornamelijk in dat systemen ontwikkeld worden om relevante informatie bij te houden om de uitvoering van het programma te kunnen opvolgen en bij te sturen. De landbouwadministratie heeft aan deze evaluatie tijdens de uitvoering vanaf het begin van de nieuwe programmaperiode gestalte gegeven. In deze regeerperiode zullen de inspanningen nog versterkt worden. Aangezien een zeer belangrijk deel van de middelen van PDPO II bestemd is voor het VLIF zal tijdens de mid term, ex post en evaluatie tijdens de uitvoering hier speciaal aandacht naartoe gaan. Hierbij zal niet enkel de aandacht uitgaan naar de impact van de VLIF-middelen op de rentabiliteit en productiviteit van de bedrijven, maar ook naar de milieu-impact. Een belangrijk deel van de PDPO II subsidies is ook bestemd voor de agromilieumaatregelen. Ook hiervoor zullen inspanningen geleverd worden om de milieu-impact in kaart te brengen. Hierbij gaat het dan over de nettobijdrage van de agromilieumaatregelen aan de biodiversiteit, waterkwaliteit, bodemkwaliteit en klimaatverandering.

4.3. Reductie van gewasbeschermingsmiddelen

4.3.1. Vlaams beleid

De Vlaamse overheid blijft ernaar streven het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw te verminderen. Europa keurde eind 2008 de Vlaamse richtsnoeren goed in het kader van de GMO groenten en fruit. In de komende jaren zullen ze het duurzame milieubeleid van de producentenorganisaties in goede banen leiden. Van deze milieumaatregelen maken maatregelen voor het beperken van het gebruik van bestrijdingsmiddelen een belangrijk deel uit.

Een belangrijke oorzaak van de vervuiling van het oppervlaktewater zijn puntvervuilingen. Ook hiervoor werden de laatste jaren reeds initiatieven genomen. Zo is er VLIF-steun voor de aankoop van biofilter en phytobak. De concrete toepassing van dergelijke systemen botst echter op wettelijke problemen. Om hieraan tegemoet te komen zal ik in overleg met de minister bevoegd voor leefmilieu nagaan wat er moet gedaan worden om bioremediëringssystemen voor vervuild water van vul- en spoelplaatsen in een wettelijk kader mogelijk te maken. Diezelfde werkgroep zal de wettelijke beperkingen aanpakken die het gebruik van chemische zuivering van rest- en spoelwater belemmeren.

4.3.2. Geplande nieuwe EU-richtlijn in verband met gewasbeschermingsmiddelen

In september 2009 heeft de Raad een nieuwe Europese richtlijn en een nieuwe verordening aangaande gewasbeschermingsmiddelen goedgekeurd. De richtlijn heeft als thema het duurzaam gebruik van

gewasbeschermingsmiddelen, de verordening handelt over het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen. Het Vlaamse beleid aangaande gewasbeschermingsmiddelen heeft vooral betrekking op de richtlijn. Vele van de aandachtspunten, bijvoorbeeld de verplichte keuring van spuittoestellen, zijn op Vlaams of federaal niveau al geregeld. Andere zullen de komende jaren extra inspanningen vereisen.

In Vlaanderen hebben landbouwers, loonwerkers, verkopers en voorlichters via de naschoolse landbouwopleiding toegang tot specifieke cursussen aangaande het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Op korte termijn zal nagegaan worden in welke mate de onderwerpen die aan bod komen tijdens deze opleiding conform zijn aan de onderwerpen die door Europa in het kader van de nieuwe richtlijn voorgeschreven worden en deze zo nodig aan te passen.

Tegen 2014 zullen gewasbeschermingsmiddelen nog enkel verkocht en gekocht kunnen worden door houders van een certificaat dat aantoonde dat voldoende kennis verworven werd aangaande de in de richtlijn voorgeschreven onderwerpen en dat deze kennis eveneens actueel gehouden wordt. De sector zal tijdig op deze ingrijpende verandering worden voorbereid. Op korte termijn zal in samenspraak met de opleidingscentra en de landbouwsector de nodige stappen ondernomen worden om een systeem van beheer van studiepunten waarmee de certificaten gekoppeld worden, op te zetten.

Vlaanderen zal eveneens proactief meewerken met de federale overheid bij de ontwikkeling van procedures voor het verlenen en handhaven van deze certificaten. De nodige maatregelen zullen eveneens genomen worden om de opleidingscentra voor te bereiden op een verhoogde instroom van deelnemers aan cursussen over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Een ander belangrijk thema in de nieuwe richtlijn is de geïntegreerde gewasbescherming. Zo wordt er bepaald dat uiterlijk 1 januari 2014 alle professionele gebruikers de basisbeginselen van de geïntegreerde gewasbescherming moeten toepassen. In de fruitteeltsector wordt door gezamenlijke inspanningen van overheid en de sector de geïntegreerde gewasbescherming reeds verschillende jaren algemeen toegepast. Om de fruitteeltsector verder te ondersteunen in IPM (Integrated Pest Management) heb ik in het licht van de Health Check doelstellingen van de Europese Commissie voor het Programma van Plattelandsontwikkeling een nieuwe agromilieumaatregel geïntroduceerd voor het gebruik van de feromoonverwarring als bestrijdingstechniek in de pitfruitteelt. Deze nieuwe maatregel wacht nog op goedkeuring door de Europese Commissie. De IPM-richtsnoeren zullen in de vernieuwde code goede landbouwpraktijken opgenomen worden en er zal nagegaan worden in welke vorm de beginselen van IPM kunnen worden opgenomen in de IKKB-standaarden (Integraal Keten Kwaliteit Beheer). Er zal onderzocht worden hoe de controles op het naleven van IPM vanaf 2014 opgenomen kunnen worden in de controles die door het Agentschap van Landbouw en Visserij georganiseerd worden in het kader van het naleven van de randvoorwaarden.

De waarneming- en waarschuwingssystemen in de verschillende sectoren zullen blijvend ondersteund worden. Ze bieden de telers een houvast in hun beslissingen over het duurzaam toepassen van gewasbeschermingsmiddelen op het meest geschikte moment. In samenspraak met de sector zal worden nagegaan in welke mate de waarschuwingsberichten die verleend worden door de proefcentra en commerciële instellingen beter op elkaar kunnen worden afgestemd.

Vlaanderen zal constructief meewerken aan de opmaak van de nationale actieplannen die in het kader van de nieuwe richtlijn bij Europa moeten worden ingediend. De PRIBel-indicator, die de risico's van gewasbeschermingsmiddelen inschat voor gebruiker, consument en milieu, zal in Vlaanderen verder opgevolgd worden. De gegevens van het Landbouwmonitoringsnetwerk zullen als basis hiervoor dienen. De richtlijn bevat eveneens initiatieven voor voorlichtings- en bewustmakingscampagnes voor het brede publiek. In samenspraak met mijn collega's van Leefmilieu en Volksgezondheid zal ik hiervoor de nodige initiatieven ontwikkelen.

4.4. Landbouw en klimaatverandering

Het Europese klimaatbeleid en het Vlaams klimaatbeleidsplan 2006-2012 zijn een leidraad voor het gehele Vlaamse beleid en worden uitgevoerd door alle betrokken administraties. Om klimaatverandering tegen te gaan, wordt ingezet op de vermindering van de emissies van broeikasgassen (mitigatie) en de aanpassing aan

de veranderende klimatologische omstandigheden (adaptatie). Meer en meer zullen in de toekomst droogtes en overstromingen de kwaliteit en de kwantiteit van de landbouwproductie en op termijn ook de productiekeuze bepalen.

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid beschikt al over een reeks instrumenten die kunnen worden ingezet om broeikasgasemissies tegen te gaan of om zich aan te passen aan het veranderende klimaat. In het kader van de opmaak van het volgende Klimaatbeleidsplan voor de periode 2013-2020, zal ik, in overleg met de sector, nagaan of en hoe nieuwe maatregelen kunnen worden uitgewerkt.

Verder onderzoek naar mogelijke nieuwe maatregelen en technologische ontwikkelingen (o.a. voederoptimalisatie, beheer van de stikstofcyclus en methaanemissies,...) zal gestimuleerd worden. Daarbij zal ik nauw samenwerken met de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu in verband met preventieve en curatieve maatregelen om nieuwe pathogenen en ziektes bij plant en dier te bestuderen en te bestrijden.

Bewustmakingsacties, opleidingen, demonstraties en begeleiding zijn de belangrijkste instrumenten om de landbouwer te helpen zijn emissies terug te dringen en zich aan te passen aan de klimaatverandering.

In het kader van adaptatie zal waterschaarste en wateroverlast een zeer belangrijk thema worden. Duurzaam waterbeheer is één van de terreinen waar landbouw nog heel wat mogelijkheden heeft, zowel wat betreft kwantiteit als kwaliteit van het waterverbruik.

Ook op het vlak van gewaskeuze is adaptatie aan de veranderende omstandigheden belangrijk.

4.5. Landbouwgrondstoffen als bron voor energie

Met de goedkeuring in 2009 van het Europese klimaatpakket en de Richtlijn 2009/28/EG in het bijzonder is de aandacht voor energiebesparing, alternatieve en milieuvriendelijke energieproductie gemaximaliseerd. De land- en tuinbouwsector is een belangrijke energieverbruiker in Vlaanderen en de energiekosten kunnen in bepaalde sectoren zoals de glastuinbouw en de intensieve veeteelt een belangrijk deel uitmaken van de productiekosten.

Anderzijds kan de sector op het vlak van primaire energiebesparing, hernieuwbare energieproductie en indirect ook door de productie van biomassa substantieel bijdragen tot de doelstellingen die Vlaanderen in het kader van de Europese afspraken dient na te komen. Binnen de landbouwsector wordt via het VLIF een breed assortiment aan technologieën gesubsidieerd voor alternatieve energieproductie of energiebesparing. Aangezien energiebesparingstechnieken en technieken voor de productie van hernieuwbare energie volop in ontwikkeling zijn, zullen de types subsidiabele investeringen en de ermee verbonden voorwaarden regelmatig aangepast worden. Gezien het belang van het thema energie voor de land- en tuinbouwsector zal het beleidsdomein Landbouw en Visserij ook bijdragen tot de ontwikkeling van 'best beschikbare technieken' en ondersteuning van (hernieuwbaar) energiebeleid.

Er zullen bijkomende inspanningen gedaan worden om de best beschikbare technieken ingang te laten vinden op landbouwbedrijven door bijvoorbeeld de organisatie van demoprojecten. Aangezien het thema energie een breed maatschappelijke aanpak vereist dient met de andere beleidsdomeinen overlegd te worden. Veel wordt verwacht van de biobrandstoffen van de tweede generatie waarbij restproducten van landbouwgewassen worden omgezet tot brandstof.

Ter ondersteuning van het beleid is het belangrijk dat ook het beleidsdomein als organisatie een bijdrage levert tot het gebruik van hernieuwbare energie. Zo zal op de campus van het ILVO geïnvesteerd worden in zonne- en windenergie.

4.6. Behoud van levend erfgoed en streekgebonden productie

In het huidige PDPO 2007-2013 zijn er maatregelen opgenomen voor het behoud van levend erfgoed, namelijk voor het behoud van bepaalde vee- en schaaprasen en het behoud van hoogstamboomgaarden. Zo werd in 2008 voor 567 ha hoogstamboomgaarden subsidies uitgekeerd. Deze maatregel heeft niet enkel een belangrijk landschappelijk effect, maar is ook een vorm van agroforestry. Gezien de maatschappelijk historische relevantie hiervan zullen ook tijdens de volgende programmeringsperiode (PDPO III) hiervoor de nodige middelen vrijgemaakt worden.

Verder keurde het Vlaamse Parlement in 2007 het decreet goed houdende instemming met het internationaal verdrag inzake plantgenetische hulpbronnen voor voeding en landbouw. België trad daarna officieel toe tot het verdrag op 31 december 2007. In het kader van dit verdrag werd begin 2009 een nationaal Rapport van België gefinaliseerd en overgemaakt aan de FAO om in te voegen in het tweede verslag over de stand van zaken van plantgenetische hulpbronnen voor voeding en landbouw in de wereld, dat door de organisatie voorbereid wordt. Met de verzamelde gegevens werd een eerste aanzet gegeven van de oprichting van een nationale inventaris van officieel in stand gehouden landbouwgewassen. Naast deze databank bestaan op verschillende niveaus op het Vlaamse (en Belgische) grondgebied initiatieven ter instandhouding van landbouwgewassen, maar ze zijn vaak versnipperd en het ontbreekt aan coördinatie en een overzicht ervan. Daarom zal ik de opdracht gegeven tot het oprichten van een Vlaams platform dat gecoördineerd zal worden vanuit het beleidsdomein Landbouw en Visserij, met de bedoeling om vlugger of proactief te kunnen inspelen en werken aan een beter beheer van de genetische diversiteit in landbouwgewassen. In tweede instantie zal getracht worden een gelijkaardig platform op nationaal vlak op te richten, wat een eerste belangrijke stap is in een betere coördinatie van deze thematiek en het permanente beheer van de pas gecreëerde nationale inventaris.

Het beleid rond de erkenning van streekproducten zal verder gezet worden. Binnen de schoot van VLAM wordt een steunpunt streekproducten opgestart dat een centraal aanspreekpunt moet worden voor producenten, overheden, onderwijs,pers, e.a..... Bedrijven die streekproducten op de markt brengen kunnen beroep op doen op begeleiding bij de opmaak van een dossier voor een erkenning op Vlaams en/of Europees niveau.

Het steunpunt zal meehelpen aan een uniforme aanpak van het beleid rond streekproducten in Vlaanderen.

4.7. Dierenwelzijn

Hoewel de wetgeving inzake dierenwelzijn een federale bevoegdheid is, zullen omwille van het maatschappelijk belang verdere inspanningen geleverd worden op Vlaams niveau om het dierenwelzijn van de landbouwhuisdieren te verbeteren.

Naast de mogelijkheden in het VLIF om dierenwelzijnvriendelijke stalsystemen en technieken te ondersteunen zal ook in het onderzoek en de voorlichting veel aandacht besteed worden aan dierenwelzijnvraagstukken (biggencastratie, huisvesting van kippen, ...).

Momenteel is een groots opgezet onderzoek in praktijkomstandigheden opgestart i.v.m. de problematiek van onverdoofde biggencastratie. I.v.m. dierenwelzijn wordt getracht onze expertise te koppelen aan de expertise die in dat verband in Nederland aanwezig is.

5. De landbouwadministratie: efficiënt en doeltreffend

5.1. Verminderde administratieve lasten voor landbouwer

Binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij zijn de voorbije jaren al heel wat stappen gezet op het vlak van e-government en klantgericht werken. Mede door de eenmalige perceelsregistratie en het e-loket Landbouw en Visserij werden belangrijke stappen gezet op het pad van de administratieve vereenvoudiging. De re-engineering van het VLIF zal leiden tot een administratieve vereenvoudiging en een snellere doorlooptijd van de dossiers.

E-loket

Het e-loket begeleidt de land- en tuinbouwers (of hun volmachthouders) maximaal bij het invullen van de steunaanvragen, met als doel de kwaliteit van de aanvragen te verhogen en zo de verwerking van de aanvragen te versnellen en te vereenvoudigen. Daarnaast geeft het e-loket de land- en tuinbouwers een gebruiksvriendelijk overzicht van hun historische en hun meest recente bedrijfsgegevens. Het gebruik van het e-loket voor verschillende aanvragen neemt jaar na jaar sterk toe. Voor de verzamelaanvraag is het e-loket gebruik toegenomen van 0,75% in 2007, 7,5 % in 2008 tot 17% in 2009. Voor de premieaanvraag zoogkoeien kan een stijging opgetekend worden van 4,5% in 2008 tot 24% in 2009. Verdere promotie van het e-loket om het gebruik ervan te laten toenemen, is dus een ideale manier om de overheid efficiënter te laten werken.

Vanaf 2010 zal ook de mogelijkheid bekeken worden om de steunaanvraagformulieren en bijhorende toelichtingsnota niet langer standaard op te sturen naar iedere landbouwer wanneer de aanvraag via het e-loket kan worden ingediend. De besparing van een dergelijke actie is tweezijdig, namelijk zowel op drukwerk en verzendingskosten als op dossierverwerking omdat meer dossiers op digitale wijze ingediend worden.

Naast projecten zoals de vereenvoudiging van de landbouwenquête blijft ook de elektronische aangifte van de verzamelaanvraag een essentieel hulpmiddel voor de landbouwer om zijn administratieve last terug te dringen. De elektronische verzamelaanvraag is zo uitgebouwd dat de landbouwer tijdens het invullen van zijn aanvraag reeds gewezen wordt op fouten en mogelijke incoherenties in zijn aangifte. Deze aanpak leidt ertoe dat deze dossiers vlotter kunnen worden afgehandeld door de administratie en de landbouwer na zijn aangifte minder moet worden gecontacteerd om eventuele fouten of incoherenties recht te zetten. Vanaf de verzamelaanvraag 2010 worden de fouten- en incoherentiecontroles verder uitgebreid en aangepast zodat de landbouwer jaarlijks een kwalitatief hoogwaardige verzamelaanvraag kan indienen. Hierdoor kan hij ook sneller en correcter uitbetaald worden.

Landbouwers die de biologische productiemethode toepassen kunnen hiervoor subsidies ontvangen in de vorm van een hectaresteun. Hiertoe dient de biolandbouwer jaarlijks via de verzamelaanvraag zijn perceelsgegevens mee te delen. In het kader van controle en certificering dienen de biolandbouwers ook jaarlijks hun perceelsgegevens over te maken aan de controleorganen. Enkel de door de controleorganen gecertificeerde percelen komen immers in aanmerking voor de steun voor biologische productiemethode. Het invullen van de verzamelaanvraag en het nog eens apart doorgeven van de perceelslijst aan de controleorganen betekent dubbel werk voor de landbouwer. In de komende regeerperiode zal onderzocht worden hoe deze dubbele aangifte kan worden vermeden, wat een verminderde administratieve last voor zowel de biolandbouwers, de controleorganen als de administratie zou betekenen.

5.2. Het GBCS als basis voor een vereenvoudigde landbouwenquête

Jaarlijks organiseert de Federale Overheidsdienst Economie een landbouwenquête, beter bekend als 15 meitelling, bij de landbouwers. Deze bevraging overlapt een groot deel met gegevens die al beschikbaar zijn in federale en gewestelijke databanken. Zo ook wat betreft de teeltoppervlaktes van landbouwers in Vlaanderen. De teeltgegevens worden jaarlijks via de verzamelaanvraag bij deze landbouwers opgevraagd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). De opgevraagde teeltgegevens worden gestockeerd in het Geïntegreerd Beheers- en Controlesysteem (GBCS) van ALV. Deze databank zou dan ook de basis vormen om de landbouwenquête in Vlaanderen te vereenvoudigen wat betreft de teeltgegevens.

In het najaar van 2009 wordt met de betrokken partijen een project opgestart met als doel:

- Administratieve vereenvoudiging voor de landbouwers door de dubbele bevraging te beperken tot het minimum en door het hergebruiken van reeds bij de overheid beschikbare gegevens;
- Vermindering van de beheerskost voor de overheid door de dubbele verwerking te voorkomen of maximaal te centraliseren in één aangifte;
- Gegevensuitwisseling opzetten met de verschillende authentieke gegevensbronnen.

De doelstelling is om in 2010 de analyse van de vereenvoudiging van de landbouwenquête af te ronden om vervolgens in 2011 over te gaan tot implementatie van deze vereenvoudiging, zeker wat het “teelten”-onderdeel betreft.

5.3. Stroomlijning controles op de landbouwbedrijven door samenwerking

Een landbouw- en tuinbouwbedrijf wordt geconfronteerd met een brede waaier van reglementeringen en verplichtingen, die trouwens niet alleen door de overheden wordt opgelegd, maar ook via lastenboeken e.d.. Het is de taak van de overheid om deze noodzakelijke controles zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren, waarbij rekening wordt gehouden met de eigen verplichtingen, maar ook met de gecontroleerde, in dit geval de land- en tuinbouwers zelf. De diverse controles vormen een complexe materie gebaseerd op de onderscheiden wetgevingen en de organisatie van de overheid in Vlaanderen en in België. Vereenvoudiging en stroomlijning aanbrengen is geen evidentie.

Het is de bedoeling dat in een eerste fase op basis van de inventaris van de diverse controles op de landbouwbedrijven die door de Vlaamse overheid (bv. ALV, VLM, ...) en de federale overheid (bv. FAVV, ...) worden uitgevoerd, een analyse wordt gemaakt van de onderlinge relatie tussen deze controles, evenals van hun combineerbaarheid en van de eventuele integratiemogelijkheden.

In een latere fase zullen dan voorstellen worden uitgewerkt om de controles en samenwerking beter te organiseren zodat de globale controlelast voor de landbouwsector kan verminderen.

Het is niet uitgesloten dat in het belang van deze oefening een meer doorgedreven gegevensuitwisseling tussen diverse overheden mogelijk moet worden gemaakt. Daarbij moet het ook mogelijk zijn om de taakverdeling tussen diverse administraties bij te stellen.

Meer stroomlijning wordt in de eerste plaats gezocht door de controles binnen de Vlaamse bevoegdheden beter te coördineren, af te stemmen of te integreren. Inzake het beheer en de controle van de agromilieumaatregelen van het Plattelandsontwikkelingsprogramma zal worden onderzocht op welke wijze deze controles maximaal binnen de landbouwadministratie en in de bestaande controles van het GBCS kunnen worden ingepast.

De huidige rol van de bedrijfsplanners binnen de schoot van de VLM wordt bestendigd.

5.4. Overleg met sector en maatschappij

Op het vlak van betrokkenheid van de sector en de stakeholders bij het uitwerken van het beleid heeft het beleidsdomein Landbouw en Visserij de voorbije jaren enkele schitterende initiatieven gerealiseerd. De opmaak van het Jongerenactieplan, het Strategische plan biologische landbouw, enz., verliepen via een interactief proces waar de sector de kans werd gegeven om de knelpunten en opportuniteiten te duiden en actief mee te werken aan de opstelling van een strategisch plan met gezamenlijke acties en maatregelen. In de nabije toekomst moet het beleidsdomein en dan vooral het departement als beleidsentiteit, gesteund door de bevoegde minister en in samenspraak met de sector, gestructureerde overlegstructuren opzetten.

De komende jaren moet naast het overleg met de landbouwer ook met de agrovoedingsnijverheid en met de burger verder worden overlegd over de toekomst van het EU-landbouwbeleid. De burger moet geconfronteerd worden met zijn tegenstrijdige verwachtingen als burger en als consument. Tezelfdertijd moet er aandacht zijn voor de maatschappelijke verzuchtingen. Belangrijk hierbij is dat de nodige benchmarking (op landbouwwvlak) gebeurt met gelijkaardige regio's in de ons omringende landen, zodat de Vlaamse landbouw zijn plaats als topregio kan behouden.

5.5. Beter beleid en regelgeving

De rechtsgrond voor het landbouwbeleid is in belangrijke mate terug te vinden in wetten die dateren van ver voor de regionalisering van het landbouwbeleid. Deze wetten bieden echter niet alleen de rechtsgrond voor de gewestelijke landbouwbevoegdheden, maar ook voor de resterende federale bevoegdheden. De verstrengeling van federale en gewestelijke bepalingen in één wet zorgt voor rechtsonzekerheid. Vanuit het streven naar een kwaliteitsvolle regelgeving zal ik deze legislatuur een kader uitwerken om bepaalde landbouwwetgeving te coördineren en te vereenvoudigen.

5.6. Tandem minister - administratie

Minister, kabinet en administratie hebben elk hun rol en verantwoordelijkheid. De afslanking van de kabinetten én de besparingen in 2009 tot 2011 vereisen een nog constructievere samenwerking dan in het verleden, waarbij de diverse onderdelen van het beleidsproces optimaal op elkaar worden afgestemd. Het klantgericht omzetten van politieke prioriteiten in effectief beleid is daarbij de hoofddoelstelling.

Deze samenwerking is essentieel om de slagvaardigheid, efficiëntie en effectiviteit van de overheid als geheel te verbeteren. De afslanking van het kabinet Landbouw en Visserij vraagt eveneens een nog doeltreffender organisatie en inzet van de beleidsondersteunende capaciteit binnen de administratie.

Met het oog daarop werden tussen de minister en het beleidsdomein LV volgende afspraken gemaakt:

- duidelijke afbakening van de bevoegdheden, taken en verantwoordelijkheden van het kabinet en die van de administratie;
- het politieke niveau heeft, na de administratieve voorbereiding, de primauteit over alle beleidslijnen;
- de administratief-organisatorische kwesties behoren uitsluitend tot de bevoegdheid van de administraties met maximale responsabilisering van de leidend ambtenaren;
- een deontologische code, zowel voor administratie als voor kabinet;
- responsabilisering en beheersautonomie staan centraal, maar evenzeer performantie en efficiëntie;
- afspraken inzake omgangsvormen.

De beleidsraad fungeert daarbij als centraal platform tussen het politieke en ambtelijke topniveau voor de inhoudelijke afstemming van de beleidsvoering en opvolging op hoofdlijnen. De beleidsraad zorgt voor beleidsmatige afstemming binnen het beleidsdomein en maakt afspraken inzake de uitvoering van de strategische doelstellingen.

Praktisch leidt dit tot een tweewekelijkse beleidsraad tussen het kabinet landbouw en de leidend ambtenaren, een driemaandelijks formele beleidsraad in aanwezigheid van de minister. Het kabinet zal meer participeren aan afdelingsvergaderingen binnen het beleidsdomein. De administratie zal pro-actiever inspelen op beleidsthema's naar kabinet en het landbouwmiddenveld toe. Het beleidsdomein LV kreeg al een duidelijke inbreng in het regeerakkoord en zal sterk inhoudelijk bijdragen tot de beleidsnota en –brieven. Eenzelfde houding wordt aangenomen inzake de begroting, de dossiers van de Vlaamse regering, communicatieactiviteiten en de samenwerking met het parlement. De administratie mag sterker investeren in overleg met alle landbouworganisaties. Anderzijds zal de administratie een passende voorzichtigheid en terughoudendheid aan de dag leggen om het primaat van de politiek niet in diskrediet te brengen.

6. Visserij

6.1. Het EU-beleid

6.1.1. De herziening van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid

Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) kwam in 1983 tot stand en is een exclusieve bevoegdheid van de Europese Gemeenschap. Het visserijbeleid werd in de loop der jaren om de 10 jaar hervormd, de laatste keer was dat in 2002. Toch wordt de Europese visserij vandaag gekenmerkt door overbevissing, overcapaciteit van de vloot, geringe economische weerbaarheid en dalende vangsten. Hieruit blijkt dat het GVB tekortschiet. Het GVB nadert een nieuwe hervormingsronde die van kracht moet worden in 2013 en die deze tekortkomingen moet aanpakken. Daarom stelde de Europese Commissie op 21 april 2009 haar Groenboek “Hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid” voor. Dit Groenboek moet de discussie voeden met lidstaten, belanghebbenden en het brede publiek over de toekomstige hervorming. Uit deze discussie zal de Europese Commissie dan de nodige achtergrondinformatie en richtsnoeren halen.

Volgens de Europese Commissie zijn de problemen in de visserijsector terug te voeren tot vijf structurele tekortkomingen:

- een chronische overcapaciteit van de vloten;
- het gebrek aan precisie in de beleidsdoelstellingen met onvoldoende houvast in de besluitvorming en de uitvoering tot gevolg;
- een besluitvormingssysteem dat een kortetermijnaanpak in de hand werkt;
- een kader dat onvoldoende verantwoordelijkheid aan de sector overlaat;
- het gebrek aan politieke wil om de naleving te garanderen en de povere naleving door de sector.

De hervorming van 2013 moet ervoor zorgen dat de visserij tegen 2020 opnieuw performant en duurzaam is op economisch, sociaal en ecologisch vlak. Daartoe is de Europese Commissie bereid alle onderdelen van het GVB in vraag te stellen om te zoeken naar alternatieven en duurzame oplossingen voor de gerezen problemen. Het is ook onze overtuiging dat een duurzame visserij moet berusten op de drie evenwaardige pijlers die tot nu toe gehanteerd werden, nl. de ecologische, economische en sociale pijler om een evenwichtige en leefbare sector uit te bouwen. Een aanzet tot een breed debat met de sector in al zijn geledingen en met het brede publiek werd dan ook al opgestart en zal ook in de toekomst voortgezet worden om een zo volledig mogelijke en door iedereen gedragen visie op de hervorming van het visserijbeleid te ontwikkelen.

Begin 2010 zal de Europese Commissie alle opmerkingen en voorstellen bundelen en een samenvatting ervan publiceren. Een wetgevingsvoorstel van de Commissie wordt verwacht in 2011, bespreking volgt in de volgende twee jaren met aanneming van het voorstel in 2012 om in 2013 in werking te treden. Vlaanderen zal in elke fase op constructieve wijze meewerken om de doelstellingen van deze hervorming van het GVB tot een goed einde te brengen. Het is duidelijk dat ik ook tijdens het Belgische Voorzitterschap in de tweede helft van 2010 hieraan ten volle aandacht zal besteden.

6.1.2. Gegevensuitwisseling en elektronisch logboek

Er zal invulling gegeven worden aan de verplichtingen die voortvloeien uit Raadsverordening (EG) nr. 199/2008, de zgn. datacollection verordening, en Raadsverordening (EG) nr. 1966/2006 rond de elektronische registratie van visserijactiviteiten. Het nationale vangstregistratiesysteem Quovis werd volledig herschreven. Het zal in zijn recentste vorm worden geïmplementeerd om o.a. invulling te geven aan de verplichtingen rond gegevensuitwisseling met de wetenschappelijke wereld en met de Commissie. Verder zal een specifieke module rond het ERS (elektronisch logboek) aan Quovis gekoppeld worden. In een derde stadium zal de installatie aan boord van vissersvaartuigen van elektronische logboeken gevolgd worden. Voor dit laatste aspect wordt medewerking van het georganiseerde bedrijf verondersteld. Ik voorzie in de uitwerking van een specifieke subsidiemaatregel om dit proces te begeleiden.

6.1.3. Langetermijnvisie

De langetermijnvisie voor onze visserij, gericht op verduurzaming en differentiatie, zal ik verder specificeren. Daarbij streef ik een breed draagvlak na. Het streefdoel is een bedrijfseconomisch rendabele visserij, gezonde visbestanden en een minimale impact op het milieu. Speciale aandacht zal daarbij uitgaan naar het stimuleren van milieuvriendelijke visserijtechnieken, het beperken van bodemschade, het

verminderen van de bijvangsten en het verhogen van de energie-efficiëntie. Dit moet leiden tot rendabele bedrijven zonder daarbij onze specialiteit, de visserij op edele platvissen, tong, tarbot, griet, ... maar ook schol uit het oog te verliezen.

Onder meer door het elimineren van de overcapaciteit van de vloot streef ik een optimale afstemming tussen de vangstmogelijkheden en de visserijcapaciteit na. Als capaciteitsdoelstelling 2015 geldt een vlootreductie van 22 % t.o.v. 2007. Het aantal zeedagen voor de traditionele boomkor in dezelfde periode zou met een derde dienen te verminderen, terwijl de activiteit voor de alternatieven voor de traditionele boomkor zouden verdubbelen. In samenwerking met de quotacommissie van de Rederscentrale zal ik nauwlettend toezien op de optimale benutting van de toegekende quota en maximale visserij inspanningsniveau's.

Met het oog op de verwezenlijking van een betere prijs zal ik blijvende aandacht besteden aan het optimale kwaliteitsbehoud van het visserijproduct. De kwaliteit moet over het hele proces bewaakt worden. De vangstmethode alsook de bewaarprocessen, koeling, verpakking, transport, ... zijn hier essentieel.

6.2. Verduurzaming van de visserij

6.2.1. Beheersplannen – visserij inspanningsbeperking

De Europese Raad besliste om het meerjarenplan kabeljauw van 2004 te vervangen door een nieuw langetermijnplan vanaf 2009. Hierdoor worden de inputbeperkingen niet langer toegekend op basis van activiteit op zee, nl. een maximum aantal communautaire zeedagen herstelgebieden kabeljauw in functie van het vistuig. Er wordt voortaan gewerkt met maximale visserijinspanningen, zijnde het product van de activiteit op zee en het motorvermogen van het vaartuig,

Op basis van de referentieperiode 2004 – 2006 werden maximale visserijinspanningen per vistuig en gebied vastgesteld. Deze hoeveelheden werden bovendien in functie van de kabeljauwbijvangsten van het vistuig, respectievelijk met 25 % (demersaal tuig) en 6 % (boomkortuig) gekort. Ieder jaar dreigt een verdere reductie van de maximale visserijinspanning. Om de reder en schipper zo min mogelijk te hinderen en eventuele omschakeling van vistuigen zo soepel mogelijk te laten verlopen, heb ik geopteerd voor een collectief benuttingssysteem. Aldus wordt een zo eenvoudig en efficiënt mogelijke invulling nagestreefd. Het naleven van deze nieuwe beheersparameter zal in overleg met betrokkenen nog verder verfijnd en bijgestuurd worden. Voor de sectorgenoten wordt de visserij-inspanningsbeperking vertaald naar een activiteitenrestrictie. De activiteitenlimiet in de Noordzee, het Oostelijk deel van het Engels Kanaal en Ierse Zee wordt op 180 dagen vastgesteld. Rekening houdende met de specifieke kenmerken van de eenheden van het kleine vlootsegment en de vaartuigen, die de passieve visserij bedrijven, kunnen deze vaartuigen al hun dagen in de Noordzee en Oostelijk deel en Engels Kanaal benutten. Voor de andere vaartuigen geldt hier een bijkomende beperking.

6.2.2. Het Operationeel Programma voor de Belgische visserijsector 2007-2013

De duurzame exploitatie van de levende aquatische rijkdommen, dat is de kern van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid binnen de Europese Unie. Deze kerngedachte die in lijn ligt met de doelstellingen van het Europees Visserijfonds, is de rode draad zowel in het Belgisch Nationaal Strategisch Plan dat de doelstellingen en prioriteiten voor de visserijsector voor de periode 2007 tot 2013 definieert, als in het Operationeel Programma dat de concrete uitwerking en de financiële middelen aangeeft. De Vlaamse Regering keurde het Operationeel Programma op 4 oktober 2008 goed. De Europese Commissie verleende haar fiat op 11 november 2008 via Beschikking C (2008) 6895. Voor de duur van het Programma is in een totaal bedrag van 52,5 miljoen overheidssteun voorzien, waarvan de helft uit het Europees Visserijfonds.

De steunmaatregelen zijn te vervatten in vijf prioritaire zwaartepunten, namelijk:

- aanpassingen aan de visserijvloot (waarbij de crisismaatregelen van Verordening (EG) nr. 744/2008 reeds zijn opgenomen);
- aquacultuur, verwerking en afzet van visserij- en aquacultuurproducten;
- maatregelen van gemeenschappelijk belang;
- duurzame ontwikkeling van visserijgebieden;
- technische bijstand.

De accenten voor Vlaanderen op korte termijn liggen op een vermindering van de vlootcapaciteit, een versnelde herstructurering van de vissersvloot en op investeringen aan boord van vaartuigen, die de energie-efficiëntie verbeteren, en milieuvriendelijker zijn en de veiligheid verhogen. Daarnaast kunnen selectieve en energiebesparende vistechieken (bordenvissen, seinvissen, lijnvissen,...) bijdragen tot een minder energie-intensieve en meer duurzame zeevisserij.

6.2.3. Vlootaanpassingsregeling (VAR)

Naar aanleiding van de gasoliecrisis in 2008 heeft de Europese Raad overeenstemming bereikt over een Verordening (EG) nr. 744/2008, die een tijdelijke specifieke actie ter bevordering van de herstructurering van de door de economische crisis getroffen vissersvlooten van de Europese Gemeenschap omvat. Investeringen, die leiden tot een verhoogde energie-efficiëntie kunnen een verhoogde overheidssteun tot 60% genieten ingeval deze wordt toegezegd vóór 31 december 2010.

Voor vaartuigen die deel uitmaken van een VAR, wordt die verhoogde steun tevens toegestaan voor motorvervangende en vistuig. Om van de steun voor motorvervangende te kunnen genieten, moet 20 % motorvermogen worden ingeleverd. Het quotabeheer wordt zodanig aangepast dat deze inlevering neutraal is op het vlak van toewijzing van vangstmogelijkheden in functie van het motorvermogen. De Vlaamse Regering heeft op 8 mei 2009 ingestemd met een VAR, voor de boomkorvaartuigen met een motorvermogen van meer dan 221 kW. In uitvoering van het ministerieel besluit van 2 juni 2009 werden 9 grote boomkorvaartuigen voor een definitieve beëindigingsregeling geselecteerd, waarbij minstens 20 % van de vlootcapaciteit van de VAR, nl. 8.286 kW en 2.641 GT wordt onttrokken. Dit voor een totaal premiebedrag van 7,6 miljoen euro, waarvan 75% wordt gefinancierd uit het Europees Visserijfonds.

6.2.4. Aquacultuur

In Vlaanderen ontbreekt de praktijkkennis en -ervaring om optimaal te kunnen beantwoorden aan de vraag naar aquacultuurproducten. Op het gebied van academische kennis is Vlaanderen sterk, maar vertaling ervan naar de praktijk is een ontbrekende schakel. Een praktijkcentrum en een adviesdienst voor voorlichting en begeleiding kunnen hieraan tegemoet komen.

Projecten die optimalisatie van de productiemethoden met minimaal energie- en waterverbruik beogen, kunnen voor steun in aanmerking komen. Uiteraard zullen de commercialisatiemogelijkheden van nieuwe producten aan een haalbaarheidssituatie onderworpen moeten worden. Ik zal focussen op een duurzame en kwaliteitsvolle aquacultuurproductie. De aanmoediging van investeringen in de schelpdierkweek in de Belgische kustwateren behoort tot de mogelijkheden.

6.2.5. Visserijonderzoek

De wetenschappelijke onderzoeksinstantie van het beleidsdomein Landbouw en Visserij, het ILVO, onderzoekt in eerste instantie hoe groot de impact van gewijzigde omstandigheden zoals de klimaatwijziging zijn, welke effecten dat heeft op de diverse componenten van het mariene voedselweb en hoe deze impact kan worden verminderd. De ecosysteembenadering vormt het medium bij uitstek om vele vragen te beantwoorden en het beleid op de meest relevante manier te adviseren. Met dit als basis wordt voor de Vlaamse visserij een nieuwe strategie ontwikkeld die uitzicht biedt op een rendabele visserij, gezonde stocks en een zo laag mogelijke impact op het mariene milieu. In deze context levert het ILVO ondersteunend onderzoek voor een meer geïntegreerd Vlaams, Europees en breder internationaal beleid. Naast het verder uitwerken van de specifieke speerpunten, eigen aan de verschillende onderzoeksgroepen, streeft het ILVO naar een doorgedreven geïntegreerd en overkoepelend multidisciplinair onderzoek (wetenschappelijk, technisch en sociaal-economisch) ter ondersteuning van verdere ontwikkelingen binnen de visserij- en aquacultuursector en de bescherming van het mariene milieu.

Ook het aquacultuuronderzoek binnen het ILVO levert bijdragen tot een verbetering van de visbestanden. Zowel de visserijsector als de consument zijn zich bewust van het belang van veilig en kwaliteitsvol voedsel. Het producttechnologisch onderzoek binnen ILVO draagt bij om de authenticiteit en traceerbaarheid van het voedsel te garanderen en om de kwaliteit, de voedingswaarde en de aantrekkelijkheid ervan te verhogen.

6.3. Visvermarkting

Via het stimuleren van de samenwerking tussen de Vlaamse vismijnen wil ik een synergie-effect nastreven. Zeker nu de prijsvorming van het primaire kwaliteitsproduct vis, als gevolg van de economische crisis, het laat afweten, is transparantie in de prijsvorming een noodzaak. Samenwerking kan tot kostenefficiëntie bijdragen en uiteindelijk in een betere waardering voor het primaire product leiden.

Dubbele investeringen zullen niet voor overheidssteun in aanmerking komen, duurzame investeringen die leiden tot meer markttoegang en van collectief belang zijn, des te meer.

7. Het Vlaamse platteland, werkgebied voor een innovatief, sociaal en open Vlaanderen

Het Vlaamse platteland vraagt een duidelijke strategie waarbij rekening gehouden wordt met economische, ecologische en sociaal-culturele belangen. Het regeerakkoord 2009-2014 geeft aan dat hieraan verder gewerkt zal worden via drie sporen.

- Spoor 1: signaleren en bespreekbaar maken van plattelandsthema's en hiaten in het beleid
- Spoor 2: opzetten van projectinitiatieven op Vlaams niveau
- Spoor 3: ondersteunen en uitvoeren van gebiedsgerichte projecten

In de vorige legislatuur werd al een belangrijke basis gelegd voor een gedragen plattelandsbeleid waarbij een hoge betrokkenheid van het middenveld en de verschillende bestuurslagen centraal stonden.

- Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) werd op de sporen gezet als drijvende kracht voor een beleidsdomeinoverschrijdende en interbestuurlijke samenwerking.
- Binnen de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) werd de afdeling Platteland opgericht, als trekker en coördinator van het Vlaamse plattelandsbeleid.
- Op het terrein werden lopende acties voortgezet en nieuwe initiatieven gestart: plattelandsontwikkelingsprojecten ondersteund door Europese programma's, hefboominitiatieven van het IPO (dorpsnetwerken voor zorg in een rurale omgeving, buurtwinkels op het platteland, ...), de dialoogdagen rond de paardenhouderij en geïntegreerde gebiedsgerichte plattelandsprojecten zoals de Merode. In heel Vlaanderen zetten verenigingen, gemeenten, provincies en andere plattelandsactoren projecten op touw, werkten plaatselijke groepen ontwikkelingsstrategieën uit voor hun gebied en maakten provincies werk van provinciale plattelandsbeleidsplannen.
- Om dit jarenlange bottom-up engagement te omkaderen en te blijven ondersteunen in de toekomst, werd een Vlaams plattelandsbeleidsplan uitgewerkt. De tekst "Naar een Vlaams plattelandsbeleidsplan" beschrijft een visie en een aanzet tot actie.

Plattelandsgemeenten hebben, net als alle gemeenten, hun takenpakket de voorbije periode zien aangroeien. Dat ging echter niet gepaard met een evenredige groei van de financiering. Bovendien hebben plattelandsgemeenten minder middelen door gemiddeld lagere inkomens van de bevolking, een mindere waarde van de onroerende goederen en meestal minder economische activiteiten binnen de gemeenten omwille van minder mogelijkheden vanuit ruimtelijke ordening (b.v. uitbouw industrieterreinen). Hiertegenover staan vaak hogere kosten voor bijvoorbeeld het onderhoud van het (landbouw)wegennet en waterzuivering door de uitgestrektheid en/of lagere bevolkingsdichtheid.

Om te zoeken naar mogelijkheden om de lokale bestuurskracht van plattelandsgemeenten te verhogen, werd op het einde van de vorige legislatuur beslist om binnen het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) een themagroep 'bestuurskracht gemeenten in het buitengebied' op te richten.

Het Vlaamse plattelandsbeleid ondersteunt horizontale projectinitiatieven door projectoproepen te lanceren op Vlaams niveau. Op die manier ondersteunt het de ideeën die lokaal leven, en doet het eer aan de bottom-up aanpak van het plattelandsbeleid.

Een belangrijke wijze waarop het plattelandsbeleid op terrein vormt krijgt, is de uitvoering van gebiedsgerichte geïntegreerde projecten in 'plattelandsregio's'. Dit werd geïnitieerd via diverse kanalen en invalshoeken en gefinancierd vanuit diverse programma's en budgetten. In 2005 werd gestart met het proefproject 'plattelandsproject de Merode'. Dit project kan model staan om in plattelandsregio's op elkaar afgestemde initiatieven en projecten te realiseren. Dergelijke projecten realiseren op een geïntegreerde wijze zowel economische, sociale als ecologische doelstellingen en geven aanleiding tot een eigen identiteit en leefbaarheid van het gebied.

In de vorige regeerperiode werd deze gebiedsgerichte geïntegreerde aanpak eveneens toegepast via het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling, het Europees fonds voor Regionale Ontwikkeling. De gebiedsgerichte werking van As 3 en As 4 (LEADER) van het PDPO beoogt de verbetering van de leefkwaliteit op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie. Lokale initiatieven worden ingediend bij de provincies of bij de plaatselijke groepen van de 10 Leadergebieden in Vlaanderen en krijgen

na goedkeuring Europese, Vlaamse en provinciale steun. Op die manier kan het plattelandsbeleid lokaal gestalte krijgen via dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling, toeristische of recreatieve acties, de organisatie van intermediaire dienstverlening door diverse plattelandsactoren, het opzetten van basisvoorzieningen voor doelgroepen en de instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed.

Tijdens de vorige legislatuur werd de basis gelegd voor de ontwikkeling van de paardenhouderij als nieuwe economische drager op het Vlaamse platteland. Zeven dialoogdagen resulteerden in het Vlaams Actieplan voor de paardenhouderij en de oprichting van een Vlaams Paardenloket. Ook op Europees niveau is de (maatschappelijke) inpassing van de paardenhouderij in rurale gebieden actueel.

7.1. De uitvoering van het Vlaams plattelandsbeleidsplan levert een duidelijk beleidskader op

Tijdens deze legislatuur zal gewerkt worden aan een bloeiende plattelandseconomie, goede woonomstandigheden en een levendige sociale structuur met een gezond functionerend ecosysteem en een aantrekkelijk en toegankelijk landschap, dat voldoet aan de basismilieukwaliteit. De Vlaamse overheid heeft hierbij de rol het grote kader te leveren waarbinnen lokale actoren zich optimaal kunnen ontplooiën en professionaliseren. Het Vlaams Plattelandsbeleidsplan vertaalt deze rol in acties. Het bottom-up karakter van het plattelandsbeleid is hierbij een essentiële factor. Het creëert een samenhangsgevoel en versterkt de sociale cohesie. Het stimuleren van de lokale economie gaat hand in hand met de opwaardering van de streekidentiteit. De ondersteuning van geïntegreerde, gebiedsgerichte projecten zorgt altijd voor economische terugverdieneffecten (hoger inkomen voor landbouwers, revitalisering van dorpskernen, meer inkomsten vanuit recreatief medegebruik, netwerking tussen actoren geven nieuwe economische impulsen). De aandacht voor het landschap en natuur in het plattelandsbeleid is essentieel omdat het een basis vormt voor een goede omgevingskwaliteit, een aantrekkelijke woon- en werkomgeving en een kans op nabije ontspanning. Het plattelandsbeleid vult de ontspanningsfunctie in met aandacht voor de draagkracht en de potenties van het gebied.

Het actieprogramma ‘Naar een Vlaams Plattelandsbeleidsplan’ wordt verder uitgewerkt en geconcretiseerd

Het Regeerakkoord verwijst naar de tekst “Naar een Vlaams plattelandsbeleidsplan” als leidraad voor de verdere uitbouw van het plattelandsbeleid. Ik neem het actieprogramma integraal op als bijlage bij deze beleidsnota. Als minister bevoegd voor het plattelandsbeleid wil ik op korte termijn het overleg starten over de strategie voor de verdere concretisering van het plattelandbeleidsplan. De VLM treedt op als coördinerende en faciliterende instantie voor de uitvoering en concretisering van het actieprogramma.

Er is een duidelijke visie voor het beleid op het Vlaamse platteland

De ontwikkeling van een duidelijke visie op het beleid voor het Vlaamse platteland stel ik als een prioritaire actie voorop. Met het oog op (uitvoeringsgerichte) differentiatie, vernieuwing en partnerschap is deze visieontwikkeling gestoeld op een samenwerking tussen alle overheden, de academische wereld en het middenveld. Eén van de bouwstenen om deze visie te ontwikkelen is een heldere omschrijving van het platteland. Een onderzoek zal de verschillende omschrijvingen en definities verzamelen die voor het Vlaamse platteland in gebruik zijn. Ze situeert deze omschrijvingen en definities binnen de verschillende invalshoeken van het Vlaamse plattelandsbeleid. Dit impliceert een omschrijving vanuit functies en niet vanuit een territoriale afbakening.

Dit onderzoek gaat ook na of een selectie en erkenning van Vlaamse plattelandsgebieden kan bijdragen aan de differentiatie van het beleid.

7.2. De drie sporen van het plattelandsbeleid draaien op kruissnelheid

We gaan verder op de ingeslagen weg naar een Vlaams platteland met functieverweving waar mogelijk en functiescheiding waar nodig. Het regeerakkoord 2009-2014 geeft aan dat gewerkt zal worden via drie sporen.

- Spoor 1: signaleren en bespreekbaar maken van plattelandsthema's en hiaten in het beleid. Het IPO neemt deze rol op zich door de afstemming met beleidsinitiatieven van andere sectoren te bevorderen, en adviezen en beleidsvoorstellen te formuleren.
- Spoor 2: opzetten van horizontale projectinitiatieven op Vlaams niveau.

- Het Vlaamse plattelandsbeleid ondersteunt horizontale projectinitiatieven door projectoproepen te lanceren op Vlaams niveau. Op die manier ondersteunt het de ideeën die lokaal leven, en doet het eer aan de bottom-up aanpak van het plattelandsbeleid. Lokale actoren die zich voor een projectoproep inschrijven en geselecteerd worden, nemen de uitvoering van deze projecten op.
- Spoor 3: ondersteunen en uitvoeren van gebiedsgerichte projecten. Provincies, gemeenten en andere lokale actoren nemen de gebiedsgerichte invulling van het plattelandsbeleid voor hun rekening. Vlaanderen ondersteunt, stemt af op bestaande beleidsprocessen en instrumenten met een aangepast instrumentarium en is voortrekker om in een aantal gebieden actief geïntegreerde projecten op te starten. Vlaanderen zal op vraag initiatief nemen voor het uitwerken van geïntegreerde gebiedsgerichte projecten op het platteland en in de stadsrand (randstedelijk of peri-urbaan gebied), waar plattelandsfuncties en open ruimte onder druk staan. Dit gebiedsgerichte beleid moet een antwoord bieden op zowel de sociale, economische, culturele als de milieu- en ruimtelijke uitdagingen in de plattelandsgebieden en in de overgangsgebieden naar de steden en kan mee uitvoering geven aan het programma voor de afbakening van het buitengebied.

Het eerste spoor ontwikkelt aldus de beleidsmatige basis. Het tweede spoor neemt de projectmatige beleidsuitvoering op Vlaams niveau op terwijl het derde spoor gebiedsgericht te werk gaat. Uiteraard zal hier bewaakt worden dat dit enkel leidt tot aanvullend en niet tot parallel beleid

In de komende vijf jaar wordt de gebiedsgerichte en projectmatige aanpak verder uitgebouwd. Projecten op het platteland en in de stadsrand bieden ruimte voor participatie en lokale initiatieven. Zo geven ze zichtbare invulling aan een innovatief, open en sociaal Vlaanderen. Zowel de ‘gebiedsgerichte’ projecten op het platteland en in het randstedelijk gebied als de ‘horizontale’ plattelandsinitiatieven dragen bij tot onder meer:

- kansen geven aan de ontwikkeling van landbouw in een geïntegreerde context;
- toerisme, recreatie (dagtoerisme) en cultuur op het platteland kansen geven;
- een inclusieve samenleving tot stand brengen met aandacht voor de armoedeproblematiek, ouderenzorg en jongerenwelzijn;
- samenhang scheppen tussen de leefbaarheid op het platteland en in de stad;
- plattelandsbewoners laten participeren in dorpsontwikkeling;
- de open ruimte vrijwaren, herstellen en versterken;
- werken aan een sterkere streekidentiteit (‘regional branding’);
- de plattelandseconomie ondersteunen en verder diversifiëren;
- bijdragen tot een duurzame mobiliteit en verkeersveiligheid op het platteland
- bijdragen tot de kwaliteit van het milieu, de natuur en de omgeving op het platteland

De adviserende rol van het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg wordt verder uitgebouwd

Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) blijft haar adviserende rol vervullen via onderzoeks- en themagroepen. Op deze manier formuleert het IPO adviezen voor de Vlaamse Regering over thema’s waarover binnen afzonderlijke administraties niet tot een oplossing gekomen wordt. Een voorbeeld is de mogelijkheid om tot het hergebruik van leegstaande gebouwen op het platteland te komen waarbij een verantwoorde invulling met nieuwe functies onderzocht moet worden. De werking van het IPO zal onder de loep genomen worden en waar nodig, bijgestuurd.

Een Platform voor plattelandsonderzoek brengt de Vlaamse overheid, de universiteiten, de onderzoeksinstellingen, de hogescholen en de praktijkcentra, rond de tafel om nauwer te gaan samenwerken. Deze samenwerking moet bijdragen tot een goede doorstroming van kennis en kunde tussen onderzoek, praktijk en de verschillende sectoren op het platteland. Het Platform voor plattelandsonderzoek heeft als doel: de lange termijn onderzoeksthema's te bepalen, de samenwerking en kennisuitwisseling tussen de verschillende onderzoeksinstellingen, overheid en betrokkenen te stimuleren, advies te geven over de uitbouw van onderzoekscentra en internationale samenwerking aan te moedigen.

Nieuwe horizontale projectinitiatieven op Vlaams niveau pakken prioritaire thema’s aan

Gedurende de vorige legislatuur werden oproepen gelanceerd rond “Buurtwinkels in landelijke omgeving”. De resultaten van de projecten werden gebundeld in een praktijkgids die ondermeer aanbevelingen formuleert naar de verschillende bestuursniveaus. Het Regeerakkoord engageert zich om een duidelijke visie op te stellen over “Winkelen in Vlaanderen”. De aanbevelingen die de praktijkgids formuleert aangaande de buurtwinkels op het platteland kunnen actief bijdragen aan deze visievorming.

Ook de komende legislatuur wil ik blijven werken aan de vertaling van het beleid op het platteland door het opzetten van horizontale projectinitiatieven op Vlaams niveau. Belangrijke thema's waarrond gewerkt kan worden, zijn ondermeer armoede op het platteland, zorg en kinderopvang, onroerend erfgoed en cultuur, ... Krachtlijnen bij de lancering van de oproepen zijn innovatie, het inzetten op de ondernemerszin, de duurzaamheid van projecten en de synergie van beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking.

De gebiedsgerichte aanpak wordt versterkt uitgevoerd

Ik vind het belangrijk om lokale initiatieven, die van onderuit door verenigingen, lokale besturen of particulieren worden genomen, te stimuleren en te ondersteunen. De lokale dynamiek dient te worden ondersteund omdat deze garant staat voor een duurzame samenleving. Ik bestendig de kanalen die in de vorige legislatuur in gang gezet werden:

- Het Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007–2013 is halverwege. Een inhoudelijke evaluatie van de projecten en de bijdrage ervan aan het plattelandsbeleid is aan de orde met het oog op 'finetuning' en verhoging van de output. Samen met de provincies zal ik nagaan op welke manier het kan worden bijgestuurd. Met het oog op een volgende programmaperiode zal ik een voorstel voor de toekomst uitwerken, gebaseerd op de evaluatie van het huidige PDPO en getoetst aan de Vlaamse prioriteiten van het plattelandsbeleid.
- Innovatieve acties en projectvoorstellen inzake plattelandseconomie kunnen subsidies ontvangen in het kader van het Doelstelling 2 programma, dat gefinancierd wordt uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).
- De Vlaamse overheid heeft sinds 2005 ook de mogelijkheid om eigen projectsubsidies toe te kennen aan lokale initiatieven inzake plattelandsbeleid. Dit gebeurt via welomlijnde gebiedsgerichte projectoproepen (zoals quickwins in het project 'de Merode').

De gebiedsgerichte aanpak wordt deze legislatuur onverminderd en versterkt uitgevoerd. In navolging van het project de Merode zullen nieuwe projecten zoals Gooik, De Wijers, 'Scheldelandschapspark' en 'Schelde-Leie', worden onderzocht. Ik wil ook in deze nieuwe projecten investeren in quickwins. Deze quickwins zijn gericht op de realisatie van kortlopende kleine deelprojecten en dragen de bottom-up aanpak hoog in het vaandel. Op die manier werken ze ook en vooral aan een sensibilisering van de bevolking en richten ze zich op een verhoging van het draagvlak voor lange termijnprojecten op het platteland zoals gebiedsgerichte investeringen in de open ruimte in samenwerking met mijn collega bevoegd voor landinrichting. Vanuit het plattelandsbeleid wil ik meewerken aan een verhoging van de synergie tussen alle betrokken beleidsvelden (milieubeleid, natuurbesluit, integraal waterbeleid, mobiliteit en ruimtelijk ordeningsbeleid, cultuurbeleid, erfgoedbeleid,...). In het bijzonder via ruilverkaveling-, natuurinrichting- en landinrichtingsprojecten voor geïntegreerde realisaties zal ik ook deze synergie in concrete realisaties vertalen.

In het kader van het plattelandsbeleid zullen deze projecten ondersteund worden, maar zal vooral gezocht worden naar de realisatie in samenhang met andere initiatiefnemers, projecten en betrokkenen in deze gebieden. De bundeling van financiële middelen en personeelsinzet draagt bij tot de dynamiek in het gebied, maar verhoogt ook de efficiënte en effectieve werking van de overheden (Vlaams, provinciaal en gemeentelijk). De koppeling van plattelandsmiddelen aan middelen uit bijvoorbeeld landinrichting, ruilverkaveling, economie, welzijn bieden hiertoe perspectieven.

Ik wil de vertegenwoordiging van de regio Vlaanderen in het PURPLE netwerk (Peri Urban Regions Platform Europe) voortzetten. Daarbij wordt het Vlaamse streven naar een duurzame ontwikkeling van de peri-urbane open ruimte op een Europees niveau gebracht. Samen met onze PURPLE-partners zal ik de kennisuitwisseling, beleidsontwikkeling en projectuitvoering in de Europese peri-urbane open ruimten en plattelandsontwikkeling bevorderen.

7.3. Uiteenlopende socio-economische activiteiten worden verweven in een structureel sterke plattelandseconomie

De economische dragers op het platteland zijn zeer gedifferentieerd in aard en omvang. Daarin ligt ook de sterkte en resistentie van de plattelandseconomie. Of het nu gaat om vermarkting van streekproducten, de paardenhouderij, hoevertoerisme, tuinaanleggers, landbouwloonwerkers, het ontwikkelen van kleinschalige, lokale economische activiteiten, nieuwe recreatievormen, verantwoord omgaan met zonevreemde bedrijvigheid of functies,... de overheid heeft een actieve, begeleidende en/of ondersteunende rol te spelen

zodat de uiteenlopende economische activiteiten samen in een structureel sterke plattelandseconomie resulteren. Hierbij dient gefocust op innovatieve, duurzame en toekomstgerichte activiteiten.

Opmaak Stappenplan voor de uitvoering van het Vlaams Actieplan Paardenhouderij

Het Vlaams Actieplan Paardenhouderij, dat tijdens de vorige legislatuur werd opgemaakt in samenwerking met de actoren, wordt verder uigevoerd. Ik zal hiertoe een stappenplan uitwerken en daarbij de prioriteiten voor uitvoering laten vastleggen. Het in 2009 opgerichte Paardenloket zal daarin een belangrijke rol spelen. Gebiedsgerichte, geïntegreerde paardenprojecten brengen landschappelijke, recreatieve, economische en sociale aspecten samen en zullen dan ook de nodige aandacht krijgen.

Nieuwe socio-economische dragers krijgen de kans om duurzaam te ontwikkelen

Het Regeerakkoord wil dat nieuwe economische dragers (zoals de paardenhouderij, hoevetoerisme, tuinaanleggers, landbouwwerkers,...) op het platteland kansen krijgen om zich duurzaam te ontwikkelen. Deze uitdaging past in het Doelstelling 2 programma, dat gefinancierd wordt uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Dit programma ondersteunt acties en projecten die bijdragen tot een geïntegreerde gebiedsgerichte ontwikkeling van de plattelandseconomie, alsook innovatieve inrichtingsprojecten op het platteland met economische weerslag.

Het weloverwogen hergebruik van waardevol patrimonium en erfgoed, zoals kastelen of leegstaande hoeses, voor innovatieve bedrijvigheid en dienstverlening kan de plattelandseconomie nieuwe impulsen geven. Ook het inzetten op groene economie op het platteland behoort tot de grote uitdagingen voor de volgende decennia.. De mogelijkheid wordt onderzocht om de beleidsaanbevelingen inzake onderhoud en beheer van landschappelijke en recreatieve infrastructuren, geformuleerd door het IPO, toe te passen in een pilootproject.

7.4. Investerings door alle plattlandsgebruikers resulteren samen in een kwaliteitsvolle open ruimte

Alle Vlamingen drukken op de een of andere manier hun stempel op het platteland. Dit betekent dat iedereen kan bijdragen aan een meer kwaliteitsvolle, mooiere, aangenamere, gezondere en beter toegankelijke leefomgeving. Dit kan door regels en verplichtingen, maar gebeurt beter nog vanuit de bevolking of het individu zelf.

In 2008 liet een “Maand van het Platteland” de burger heel wat facetten van het platteland beleven. In navolging hiervan wil ik plattelandgebruikers sensibiliseren en aanzetten mee te denken en mee te werken aan het platteland van de toekomst. Via communicatie en participatie wil ik de diversiteit van het platteland onder de aandacht brengen in samenwerking met het Vlaams Ruraal Netwerk (VRN) en de lokale actoren.

7.5. Het Vlaamse Platteland vaart wel bij de verhoogde bestuurskracht van de lokale besturen

Samen met mijn collega bevoegd voor binnenlands bestuur en de VVSG zullen initiatieven worden genomen om de bestuurskracht van lokale besturen te verhogen.

Het Regeerakkoord stelt een plattelandsfonds voor als projectmatig fonds dat in bijkomende middelen voorziet zodat de plattelandsgemeenten hun bijkomende taken kunnen blijven vervullen. Via het plattelandsfonds wil Vlaanderen een partnerschap op lange termijn aanbieden aan die plattelandsgemeenten en -regio's die zich uitdrukkelijk willen engageren en verantwoordelijkheid opnemen voor de vertaling van het plattlandsbeleid op lokaal en regionaal niveau én die zelf onvoldoende financiële en bestuurskracht hebben.

Het plattelandsfonds moet een hefboom zijn om:

- de samenwerking tussen bestuursniveaus, lokale actoren en plattelandsspelers te stimuleren
- de kwaliteiten van de leefomgeving op het platteland veilig te stellen
- de eigen dynamiek te ondersteunen
- de historische/structurele achterstand weg te werken

- de efficiëntie en de bestuurskracht te verhogen

Krachtlijnen van het plattelandsfonds:

- Het plattelandsfonds moet een instrument zijn dat functioneert in coherentie met een Vlaams plattelandsbeleidsplan.
- Het plattelandsfonds moet rekening houden met de grote verscheidenheid tussen de plattelandsgemeenten en –regio’s op vlak van ruraliteit, morfologische en socio-economische kenmerken en de daaraan gekoppelde financiële middelen en bestuursmogelijkheden.
- Het plattelandsfonds moet regionale en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden stimuleren om de slagkracht op het platteland te verhogen en de middelen op de meest effectieve en efficiënte wijze te gebruiken.
- De projecten moeten een voorbeeldwaarde hebben en een grote meerwaarde ressembleren op het platteland.
- De verdeling van de middelen wordt afgestemd en gecombineerd met de inzet van andere reguliere Vlaamse middelen in de gemeente of regio.
- Versnippering van de middelen voor het plattelandsbeleid aanpakken en administratieve last verlagen.

Het IPO formuleert beleidsvoorstellen voor een verhoging van de bestuurskracht van plattelandsgemeenten

Ik laat een bestuurskrachtmonitor ontwikkelen zodat gemeenten hun eigen bestuurskracht kunnen meten en hieruit leren. Alle belangrijke aspecten van bestuurskracht worden hierin meegenomen: omgevingsfactoren, personeel, financiën, organisatie en communicatie. Verder zal een doorlichting (visitatie) van de meest bestuurskrachtarme plattelandsgemeenten gebeuren om de specifieke knelpunten en mogelijkheden, bijvoorbeeld op vlak van intergemeentelijke samenwerking, te bespreken.

Ik wil het financieringskader voor deze gemeenten afstemmen op de bestuurskracht. Binnen het op te zetten plattelandsfonds zal de bestuurskracht van een gemeente als belangrijk criterium meegenomen worden.

Ik onderzoek in overleg met de VVSG wat de mogelijkheden zijn om te komen tot een vermindering van opgelegde administratieve of organisatorische verplichtingen van kleine gemeenten met een uitgesproken plattelandskarakter.

De IPO-themagroep ‘bestuurskracht gemeenten in het buitengebied’ werkt over deze drie onderwerpen een beleidsadvies uit

Met een decretaal ondersteund Plattelandsfonds wordt het onevenwicht tussen de taken en de financiële middelen van plattelandsgemeenten bijgestuurd/afgezwakt

De Vlaamse Regering erkent de specifieke uitdagingen en potenties van het Vlaamse platteland en reikt de hand aan plattelandsgemeenten en –regio’s om die gezamenlijk op te nemen.

Ik wil op zoek gaan naar een eenvoudige, doch krachtige formule om deze alliantie vorm te geven. Ik zal dit doen in dialoog met de verschillende bestuursniveaus en plattelandsactoren.

Het Steunpunt beleidsrelevant onderzoek – Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen (SBOV) kan de ontwikkeling van het plattelandsfonds een meerwaarde geven door de inbreng van wetenschappelijke knowhow in het proces rond de opstart van het fonds. Daartoe zal een onderzoeksvoorstel ingediend worden voor een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden van het plattelandsfonds. Rekening houdend met de gevolgen van de economische crisis, kan het SBOV een groeitraject voor het fonds onderzoeken. In een eerste fase kan het fonds zich specifiek richten op die gemeenten die het momenteel zeer moeilijk hebben om in een latere fase meer gebiedsgericht ingezet te worden.

De VLM zal een decretaale basis voor het Vlaams plattelandsfonds uitwerken vanuit het overleg met alle relevante plattelandsactoren en gebaseerd op het IPO-advies en het onderzoek van het SBOV. Ik wil daarbij ook leren uit de ervaringen met de werking van bestaande fondsen.

Een nauwe samenwerking met het onlangs opgerichte Steunpunt ‘Landelijke Gemeenten’ van de VVSG, zal het hele proces van nabij opvolgen en bijsturen.

Kris PEETERS

minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid

Bijlage 1: Regelgevingsagenda

- Decreet flankerend beleid
- Decreet Plattelandsfonds
- Aanpassingen aan bestaande decreten
- Aanpassingen aan de landbouwwetten van '75 en '69

Bijlage 2: Lijst van afkortingen

ABC = Agrobusinesscomplex
ALV = Agentschap voor Landbouw en Visserij
BAS = Bedrijfsadviesstelsel
CLB = Centrum voor Leerlingenbegeleiding
EFRO = Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EFC = European Fruit Cooperation
EG = Europese Gemeenschap
EPR = Eenmalige Perceelsregistratie
ERS = Elektronische Registratie- en meldingssysteem
EU = Europese Unie
FAK = Familiale Arbeidskracht
FAO = Food and Agriculture Organization of the United Nations
FAVV = Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
FFR = Flanders Fruit Research
FIT = Flanders Investment and Trade
GBCS = Geïntegreerd Beheers- en Controlesysteem
GGO = Genetisch Gewijzigd Organisme
GLB = Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GLV = Gemeenschappelijk Visserijbeleid
GMO = Gemeenschappelijke Marktordening
IKKB = Integraal Keten Kwaliteit Beheer
ILVO = Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
IPM = Integrated Pest Management
IPO = Interbestuurlijk Plattelandsoverleg
LARA = Landbouwrapport
LER = Landbouweffectenrapport
LIS = Landbouwimpactstudie
LMN = Landbouwmonitoringsnetwerk
Logo = Lokaal Gezondheidsoverleg
LV = Landbouw en Visserij
MFK = Meerharig Financieel Kader
MOB = Man Over Boord
NOBL = Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw en voeding
OD = Operationele Doelstelling
O&O = Onderzoek en Ontwikkeling
PDPO = Programmadocument Plattelandsontwikkeling
PO = Producentenorganisatie
PRIBel = Pesticiden Risico Indicator voor België
PURPLE = Peri Urban Regions Platform Europe
RSZ = Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RUP = Ruimtelijk Uitvoeringsplan
SBOV = Steunpunt beleidsrelevant onderzoek – Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen
SD = Strategische Doelstelling
VAK = Volwaardige Arbeidskracht
VAR = Vlootaanpassingsregel
VLIF = Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLAM = Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VLM = Vlaamse Landmaatschappij
VRN = Vlaams Ruraal Netwerk
VS = Verenigde Staten
VVSG = Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten
WKK = Warmtekrachtkoppeling
WTO = World Trade Organization

Bijlage 3: Structuur Beleidsdomein Landbouw-Visserij